

INTERIUR

· KÁVÉHÁZ ÉS LAKÓHÁZ ·

◉◉◉◉◉ SZERKESZTI: ◉◉◉◉◉
KOVÁCS BÉLA ◉

3/2

4

■ MEGJELENIK HAVONTA KÉTSZER ■

Lapunk egyes számonként kap-
ható: Ranschburg Gusztáv IV.,
Ferenciek-tere 2. — Adorján Test-
vérek VII., Erzsébet-körut 16. sz. —
Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) r.-t.
Andrássy-ut 21. — Róth N. dohány-
társaság, Nagymező-utca 31. — Konti
Józsefné VI., Andrássy-ut 29. szám.

Szerkesztőség
és kiadóhivatal
VI. Király-ú. 106
Telefon: 125-08

Interieur

Magjelenik ha-
vonta kétszer
ár egy évre 20k
egyes számaik

a kávéház és labóház
szak- és iparművezetőképes
folyóirat szerkeszti:
Kovács Béla

I. ÉVFOLYAM
4. SZÁM

BUDAPEST, 1912
MÁRCIUS 15

“A WIENER WERKSTÄTTE — BUDAPESTEN.”

Lapunk 2. száma a bécsi iparművészeti kiállítás néhány érdekesebb részletének bemutatása kapcsán felvetette azt az ötletet, hogy mennyi tanulság, művészeti tapasztalás és kulturhaszon szűrődnek le abból, ha a budapesti közönség nem csupán felvételek alakjában, hanem a maga közvetlen mivoltában élvezhetné és tanulmányozhatná az osztrák iparművészetet, a Wiener Werkstättének esetleges budapesti vendégkiállítása alkalmával. Ez az ötlet, mely egy ezzel egyidejűleg Bécsben rendezett magyar iparművészeti kiállítással kapcsolatosan képzelte ezt a vendégkiállítást, a magyar iparművészet styláris egységének kialakítását és a részletkérdések utvestői között ugyszólván egyénekenként szanaszét kalandozó magyar tervező művészek és műiparosok szellemi erejének egy cél és egy művészi gondolat jegyében való tömörülését kívánta végcél gyanánt szolgálni, nem várt viszhangra talált. „Az Est” című napilap március 1-i száma, félreértve a bennünket vezető tendenciát, védelmébe vette velünk szemben a magyar iparművészetet és felhívta Radisich Jenőt annak kijelentésére, hogy a Werkstätte budapesti vendégkiállításában hazai műiparosaink és tervező művészeink érdekeit veszélyeztető akciót lát és azt, mint ilyet, nem helyeselheti. Radisich Jenő válaszolt a felhívásra, néhány nappal később pedig Kovács Béla, lapunk szerkesztője élt a zárószó jogával és hozzájárult ennek az ártatlan dologból kipattant történelem tárgyi és személyi tisztázásához. A kérdés tehát már tisztázva van.

A hang, amelyen a kérdéstről szoltunk, szokatlan volt abban a szobalevegőben, mely félénk iparművészeti politikánkat jellemzi és így szokatlan volt az is, hogy szembe mertük állítani egymással a Wiener Werkstätte gyakorlati irányu és értékű munkásságának szociális jellegű, óriási kultureredményeit hazai iparművészetünknek zártkörű kísérletezéseiivel, melyek a magyar művészek hatalomra hivatott, közkultura számára érett, egészséges, üde és gazdag alkotó energiáját kiállítási kuriózumok termelésében forgácsolják szét. A Wiener Werkstätte nagyon jó ösmerőse Budapest közönségének s a magyar iparművészeknek egyaránt. Ez az ösmeretség azonban tulzotlan egyoldalú. Amig a „Werkstättével” minden harmadik belvárosi üzlet kirakatában találkozunk, addig a magyar művészek ipari munkáit nemcsak Bécs, hanem

Budapest műkereskedőinél is hiába keressük. Ezt a lehetetlen állapotot akartuk a vendégkiállítás ötletével kidomborítani. Mert addig, amig a magyar iparművészet csak a kiállítási vitrinákban helyezkedik el és művészi értékeit — egy-két iparág leszámításával — nem igyekszik gyakorlati értékű közhaszonra váltani, addig, amig nekem és neked, kedves olvasóm, az Üllői-útra kell fáradnunk, hogy magyar műtárgyakat lássunk és vásároljunk, addig, amig a diszokleveles kirakatversenyzők a Wiener Werkstättét meg sem közelítő külföldi portékát kínálgatnak a magyar közönségnek, amely kénytelen ennek a kínálatnak beugrani, mert ha ugyanazt a műtárgyat Bécsből hozatja, akkor férgeslelkű hazaárulónak, a magyar iparművészet ellenségének bélyegzik, mondom, mindaddig, amig ez így van, addig egy előkelő külföldi művésztestületnek budapesti kiállítása csak haszonnal járhat, csak tanulságokkal szolgálhat arra nézve, hogy milyen utirányt kell vennie iparművészetünk fejlődésének, ha egyetlen kulturcélját, a művészi szépnék minél szélesebb rétegekben való népszerűsítését komolyan kívánja szolgálni.

Ezt az utirányt 2. számunk inkriminált cikkében a legnagyobb népszerűséggel igyekeztünk kifejteni és világosan hangsúlyoztuk, hogy a Wiener Werkstätte csak egy értékesíthető tanulsággal szolgálhatna nekünk, azzal ugyanis, hogy a közszükséglet szem előtt tartása és az ennek kielégítésére irányuló törekvés legelső feltétele az iparművészeti kulturának. Ettől az egytől eltekintve, ami pedig független mindenféle „osztrák politikától”, egyebekben semmi közünk a Werkstättéhez. Azt, hogy nálunk is vannak számottevő értékek és vannak kiváló iparművészek, éppen olyan jól tudjuk, mint bárki más. Ezeknek az értékeknek a teljes érvényesülését azonban ugy véljük előmozdithatni, amint azt megmondottuk. Mi meg vagyunk győződve arról, hogy azok a szellemi és társadalmi erők, amelyek iparművészetünket az életképességnek mai színvonalára emeltek, elég erősek és öntudatosak arra, hogy a töprengő kísérletezést realizált művészi munkával felcserélhessék és a kínálgató tanulságokat származási helyükre való tekintet nélkül, leiszűrten és szolgálai megalkuvás nélkül magukévá tegyék. És ebben a meggyőződésben — a félreértések és alaptalan gyanúsítások ellenére is — tovább küzdünk egyetlen pozitív célunkért, a magyar iparművészetnek anyagi és erkölcsi diadaláért.

MAGYAR AMATŐRÖK.

I.

DR. KOHNER ADOLF.

A csikhalász lett ifjuságunk ideálja és ami erő és tehetség termett az országban, az pőrére vetkőzött, hogy belegázoljon a politikai mocsárba! — harsogta a vészkiáltást Herczeg Ferenc. „Antipolitika“, ez legyen új jelszava a magyar kulturvilágnak, mert ma „nálunk a politika megeszi a kulturát“.

A vészkiáltásnak erős visszhangja támadt s a legelőkelőbb koponyák egymásután tették le a kötelező hitvallást, hogy a jövőben legalább a maquk körében oda fognak hatni, hogy a közfigyelmet a politizálástól elvonják és a szellemi és anyagi haladás igazi érdekeire tereljék. Amit már Bodenstädt megállapított, hogy „Die Politik verdirbt den Charakter“, kezd mind általánosabban felismert kórtünetté válni Magyarországon, de a veszedelem igazi nagyságát csak most látjuk, amikor jövőnk reményességét: ifjuságunkat mételeyezi meg a pusztító nyavalya. Sajnos, nagyon is igaz, amit a tudós egyetemi tanár, Schwartz Gusztáv dr. állapított meg, hogy: „a magyar ifjú, mire pályaválasztás elé kerül, csak egy eszményt ismer, amelyért férfiunak fáradni érdemes: a képviselőséget. Minden, ami él, érvényesülni is akar. És ő úgy látja mindennap, hogy Magyarországon csak egy ember érvényesül igazán: a képviselő. Azt mondjuk fiainknak, midőn a gimnáziumot elhagyják, hogy dolgozzanak, tanuljanak komolyan, lépjenek a reális pályákra. Minek? feleli az ifjú. A kereskedőről azt olvassa a lapokban, hogy a kaszinókban sem fogadják; aki tudományra adta magát, arról azt olvassa, hogy mint vidéki gimnáziumi tanár küldöttségben jár a miniszterhez, hogy labkérét felemelje, mert nem tud megélni. Maga a kereskedő is, aki egész nap töri magát a munkájában, csak képviselőt választ az ő részvénytársasági igazgatóságába, hogy nevének fényével ingyen huzza a tantiémeket.“ Így eszi meg a politika kulturánkat.

Hol késik az új Kinizsi, aki fegyverre hívja a kultüremberek nemesi felkelését és a közmegvetés erejével pusztítja el a pártoskodó, országduló, rendbontó zendülést, amit magyar politikának neveznek?! — kédezzük riadtan mi is s e kérdésre nincsen felelet. Mert ilyen Kinizsink csakugyan nincsen. De a kultur-

emberek nemesi fölkeléséhez egyre több bátor harcos csatlakozik, hogy a maga hatáskörében, csendben, elvonultan segítsen visszaállítani azokat az „évszázados gigantikus kupolákat“, amelyeket a mi politikus vandáljaink ledöntögettek.

Ennek a nemesi seregnek fiatal kora ellenére is már régi, lelkes harcosa Kohner Adolf dr. Ahol kulturmunkáról van szó, ott az ő nevével mindig az elsők között találkozunk. Nemes, becsvágyó ember létére a magyar kulturának legkopárabb mezejét választotta, a képzőművészetet. Nem a művészeti politikát, ahol alattomos intrikusoknak vagy nagyhangu korteseknek annyi olcsó babér terem, hanem a mecénás magányos útját, mely áldozatokat követel csak és még csak dicsőséget sem hoz, legfeljebb intim gyönyörűséget a művészléleknek.

Dr. Kohner Adolf

Mikor a nyilvánosság először halotta nevét, a szolnoki művésztelep létesítésekor, akkor Kohner Adolf dr. már boldog tulajdonosa volt egy olyan galériának, mely műkincsei révén akárhány kisebb külföldi muzeummal vetekedik értékben és színvonalban. Igaz, nem kellett előlről kezdenie; már atyja szenvedélyes gyűjtője volt a régi mestereknek s a híres Schindler-gyűjtemény megvásárlása még a Kohner Károly tiszteletreméltó nevéhez fűződik. A fiu azonban modern, a szónak legklasszikusabb

értelmében vett modern nevelést kapott s így csak természetes, hogy átöröklött amatőr-hajlandóságával a modern mesterek felé fordult.

Ma, 45 éves korában, a leggazdagabb modern gyűjtemények egyike az ő Damjanich-utcai palotájának falait ékesíti, s ami ennél is többet jelent, — mert itt a legerősebb európai konkurenciával kellett megküzdeni, — tulajdonosa modern francia impresszionizmus, neoimpresszionizmus színteljesnek mondható kollekcióinak. Ezt a gyűjteményt bátran nevezheti a magyar főváros Szépművészeti Muzéumunk magánkézben lévő külső osztályának, mert aki a francia impresszionizmust tanulmányozni akarja, az teljesebb és értékeesebb anyagot nem talál — Párisig.

De maradjunk egyelőre csak magyar műkincseinél. Fájdalom, terünk alig enged egyebet a muzeális darabok egyszerű felsorolásánál, de így is ki fog tűnni, hogy a Kohner Adolf dr. gyűjteményét nem pusztán a pénz hozta össze, hanem az alapos művészettörté-

Dr. Kohner Adolf lakása. — Wohnung des Dr. Adolf Kohner.
Logement de M. Dr. Kohner. — Lodging of Mr. Dr. Kohne.

neti tudáson felépült s ritka finom, előkelő izléssel párosult amatőr biztos judiciuma, melyet sem élelmes műkereskedők vásári lármája, sem művészi divatok nem tudnak programjától eltéríteni. A magyar gyűjtemény is kész művészettörténet: a modern magyar művészet kronológikus története. Munkácsyval kezdődik, aki egyik legszebb tájképével és egy bravuros figurális vázlatával van képviselve. Aki tudja, hogy a Munkácsy-korabeli vázlatok befejezettség dolgában előbbre vannak a legtöbb mai kompozíciónál, az bizonyára sejtli, hogy ez az ugynevezett vázlat is befejezett alkotása a mesternek. Munkácsyt Lotz Károly követi, egy mesés portrait-val és egy képével, míg Benczurt a lipótvárosi bazilika nagyszabású oltárképéhez készült friss tanulmánya reprezentálja. Paál Lászlót sem áshatta ki korán elfeledett sírjából a műkritika anélkül, hogy Kohner Adolf ne sietett volna besorozni kincsei közé az egyetlen igazi bar-

bizoninak egyik legértékesebb alkotását. Az elég tekintélyes Mészöly-kollekciók közül a legjobb határozottan a Kohneré, hogy a második magyar barbizont ki ne felejtjük.

Az élők. Ha csak a képek címeit említjük is (chef d'oeuvre valamennyi), gyönyörűséggel emlékszük rájuk máig is minden műbarát. Mednyánszky „Havas reggel“-e, talán a legszebb Mednyánszky, mely őt még régi erejének teljében mutatja; Szinyey-Merse Páltól ott van az immár műtörténeti értékkel is bíró „Pacsirta“, a „Patak“ és egy Magdolnaszerű női fej abból a legendás korszakból, mikor a mester még Böcklinnel dolgozott egy sorban és egy — rangban, Rippl-Rónai híres-nevezetes „Somogyi kastély“-ával világít bele Kohner finom enterieurjébe, Ferenczytól ott van a „Reggeli“ és a „Fürdő férfi“, azzal a baljóslatu, ijesztő mozgással, mely Ferenczynek ezt a képét örökre feledhetetlenné teszi és ott van egyike ama

Dr. Kohner Adolf lakása. — Wohnung des Dr. Adolf Kohner.
Logement de M. Dr. Kohner. — Lodging of Mr. Dr. Kohner.

csodás csendéleteknek, melyek ezt a Ferenczy előtt annyira kompromittált, ősi „műfajt“ nemcsak rehabilitálták, de valósággal klasszikus magaslatra emelték. Fényes Adolf egyik kedvence a mi delikát-izlésű amatőrünknek: vele kétszer is portraitiroztatta magát, de e nagy naturálistánk minden újabb korszakából képviselve van; ott függ a Kohner termeiben egy csendélete, a „Nyár a tanyákon“ s a „Kisvárosi délelőtt“, annak a váci ciklusnak — mely Fényesnek a legnagyobb dicsőséget hozta — talán a legerősebb darabja. A magyar piktura forradalmi vezérének, Kernstokot az „Anyja és gyermeke“, ez a tán kevésbé forradalmi, de annál érettebb alkotás képviseli és hogy az utána következők közül csak a legjelentősebbeket említsük, nem hiányzik sem a régi Karlovsky és Mannheim, sem az újabb és így frissebb Márk, Mihálik és Szlányi, sem a három vezető szobrászművész: Kalmár Elza, Vedres Márk és Telcs Ede.

A francia impresszionista kollekción most már csak gyorsvonati sebességgel hajthatunk végig, pedig ez a gyűjtemény nem külön cikket, még csak nem is tanulmányt, hanem akár külön iskolai kézikönyvet érdemelne. Mint igazi amatőr és tudós műtörténész, Kohner nem a mai, még csak nem is a tegnapi impresszionistákon kezdte, hanem az ősökön. Goyáig ment vissza, akinek hogy híres „Akasztott“-jáért mit fizetett, azt el nem hinné sok magyar törvényhatóság, melynek egész évi kulturszükségletét kisebb összeg fedezi, mint amennyibe ez az egyetlen kép került. Ez áll különben a Kohner mesés szép Daumierjéről, mely talán a legszebb egész Európában, Monticellije pedig már ritkaságánál fogva is muzeális darab. Sorra következnek ezután mind a halhatatlan franciák: egy Manet, Renouard, Raffaelli, Fantin-Latour, Sisley és Puvis de Chavannes, akit nem kisebb alkotása reprezentál, mint a „Genovéva“, melynek nagy

Kohner-gyűjtemény, Tájkép, Munkácsy Mihálytól. — Kohner-Sammlung, Landschaft v. Michael Munkácsy.
Collection Kohner, Paysage: Mich. Munkácsy. — Collection Kohner, Painting of Mich. Munkácsy.

párisi kompozíciója előtt könnyezve álltunk valamennyien a Pantheonban.

Aztán a neoimpresszionisták, akiket már akkor sorozott be Kohner dr. a gyűjteményébe, amikor a hivatalos állami muzeum-berendezők még irtózva fordultak el a piktura e forradalmáraitól. Mayol, Gauguin, Van Gogh, Puy, Bonnard, Maurice, Denis, — van még halhatatlan több is közöttük?

Hogy egy olyan okos kultur-nacionálistának, mint aminő Kohner, szolnoki birtokos létére eszébe jutott Petten kofenis, a szolnoki osztrák-magyar, azt — ugy-e? — mondani is felesleges, valamint hogy nem felejtette ki a modern bécsi művészet két óriását: Mollt és Klimtet sem. S ha még oda képzeljük a kis palotába nagy renaissance bronzgyűjteményét, ritka cameait és gemmáit, porcellánjait és mesés szőnyegeit, akkor megtudjuk: milyen miliőben él egy ur. Nem! — nem ur (ur nálunk csak a politikus), milyen miliőben él az, aki csak amatőr.

Hát ilyen miliőben él. De vajjon mit csinál egy ilyen amatőr, amikor dolgozni akar, de nem úgy, hogy kiálljon a hazáért rikoltozni a fórumra? Ha marad még pénze ilyen fejedelmi kulturfényezés után, akkor művésztelepet létesít Szolnokon, csináltat parkot a piktoroknak, hogy dolgozhassanak plein airben, ad nekik évente 1500 koronás stipendiumokat, — ahogy Kohner dr. teszi. Aztán eljár a Műcsarnokba, melynek választmányi tagja, a Lloyd-kaszinóba, a lipótvárosi és erzsébetvárosi kaszinóba, melyeknek elnöke vagy alelnöke és megvásároltatja velük azokat a képeket, melyekre neki már nem telik. Az ilyesmi nem hoz dicsőséget, az ilyesmiért nem írják ki az ember nevét az ujságba, mint Szájas Barnabásét, ha közberikkant a képviselőházban, de az ilyesmiben nagy lelkiöröme telik az olyan embernek, akinek van lelke. Nobilis, kultivált, szemérmes művészlelke, amilyen a Kohner Adolfé.

Iparművészet

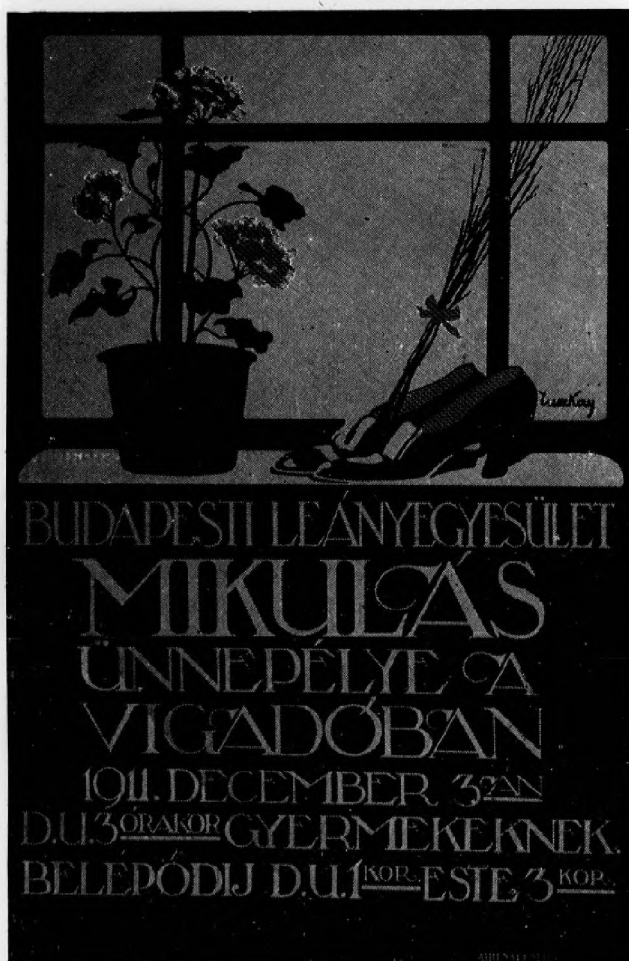
TUSZKAY MÁRTON.

A plakát talán seholsem annyira hálátlan feladat, mint éppen Budapesten. Már magában az, hogy az utcára kerül és üzleti célokat szolgál, súlyos korlátok közé szorítja művészi tartalmát. Olyan feltételekkel kell számolnia és azokat művészettel megoldania, amelyek sokszor a legművészietlenebb követelésekkel állanak a tervező művész elé. Azonban ezeket a tényeket a plakát hivatása indokolja. Ezek a nehézségek teszik a feladatot művészi problémává. A plakátnak művészinak és célszerűnek kell lennie, hangosnak és izlésesnek, feltűnőnek és komolynak. A speciálisan budapesti hálátlansága akkor jut érvényre,

ha műveletlen plakátragasztók kezébe kerül, akik aztán — szinhatás ide, szinhatás oda — úgy oda pikkölik egy hirdető oszlopnak nevezett utcai Meidinger-kályha hasára, pont egy ölesbetűs hangversenyhirdetés alá, hogy szín legyen a talpán, ami abban a brutális környezetben artisztikusan érvényesülni tud! És ez még a kedvezőbb lehetőség. Mert ha viszont a lapos deszkafalra ragasztják szegényt, akkor csak másfélméter magasságon felül menekül meg a pesti plakátok általános végzetétől, a kiskoru utcai publikum trágár ötleteinek feljegyzésére szolgáló rajzlap szerepétől! Ezért hálátlan feladat a pesti utcára szánt plakát.

Jegyezzünk fel azonban valamit. Azt, hogy a plakátok iránt való érzék néhány év óta nálunk is javulóban van. Isten tudja, miért — de van egy művészi rajzon valami tiszteletparancsoló felsőbbiség, amit a legneveletlenebb utcanépe is respektál és amelynek láttára ösztönszerűen tartózkodik a falrafirkálás ocsmányságától. Ma már csak a Mauthner-tökök életnagyságu népszinmű-alakjait cifrázzák fel bajusszal, meg holmi népies megjegyzésekkel és találunk a jó plakátok között is igen sokat, amelyik a napfény szinbontó fénye alatt, a végelgyengülés természetes halálával mult ki, erőszakos csonkítás és torzítás nélkül. Már pedig ez nagy eredmény. Sokkal nagyobb, mint aminőnek látszik. Mert az, hogy a plakát, mint az utca művészetének egyik jelentős eleme, modern feltétele, sőt mondhatnók öntudatlan paedagogusa, fokozódó tiszteletet viv ki magának, nemcsak azt bizonyítja, hogy a publikum lett műveltebb, hanem, hogy a plakát lett jobb. A jó plakátnak pedig óriási a nevelő hatása. Önkéntelenül szedi fel magába az utcán járó közönség és még öntudatlanabban szűri le belőle a művészi tanulságokat. Kialakul benne a plakát typus fogalma és ezzel a helyes itélete és megértése.

Méltán illeti meg az elismerés azokat, akik erre az uttörő és hálátlan szerepre vállalkoztak és művészi kvalitásaik minden erejét harcba vitték, hogy a dekoratív művészetnek ezt a zsánerét az öt megillető színvonalra emeljék. Ma még ugyszólván minden plakátművésznünk uttörő munkát végez és így minden eredményt, amelyet ezen a téren élér, kulturvívományként naplózhat el sikerei között. T u s z k a y Márton is ezeknek a sorából való. Plakátjai művészi események. Régi ösmerősei a közönségnek. Ha jellemezni akar-

Tuszkay Márton plakátja.

Affiche de Mart. Tuszkay.

nők őket, akkor a művészi plakát törvényeit kellene felsorolnunk, mert az ő művészetében a plakát feltételei sajátos egyéni törvényekké jegecesedtek. Amit a dekoratív formanyelv stilizált egyszerűségével élénk ad, azt komolyan, hivalkodás nélkül, meggondolva adja. A plakát üzleti jellegének hangsúlyozását, amelyet csak egy lépés választ el a szembetűnő megalakuvástól, ötletes művészi köntösbe öltözteti. Szövegbetűit szerepükhöz mért fontossággal helyezi el, a betűtípus egységének szigorú szemmel tartásával. A sikkkompozíció elgondolásában megnyilatkozó egyszerűsége és erőteljessége pedig biztos zálogul szolgál arra, hogy már beváltott ígéreteivel a teljes diadalig fokozza sikereinek számát és értékét.

Ez alkalommal nem mulaszthatjuk el, hogy az Athenaeum irodalmi és nyomdai vállalatról megemlékezzünk.

Szerződtette ezt a kiváló grafikusunkat plakátfestőnek és így, hogy egyebet ne említsünk, ezzel is megmutatta a módját annak, hogyan kellene a külföldre gravitáló ifjainkat idehaza tartani.

□ □ □

SZÖVEG ÉS IRÁS.

Plakátfestők és rendelők figyelmébe.

A magyar plakátokon sem a szöveg, sem elhelyezése, sem a betűtípus nem részesül kellő figyelemben, pedig rosszul alkalmazott szöveg, helytelenül megválasztott betűtípus, vagy minden karakter nélkül egymás mellé rakott betűk teljesen tönkreteszik a plakátot.

Nem hiába hangoztatják a plakátművészet terén immár vezető szerepre jutott németek, hogy az, aki nem tud betűket rajzolni, ne akarjon plakátot se csinálni, mert az írás ép oly fontos része a művészi plakátnak, mint akár csak maga a rajz. Épen ezért a rajzot és az írást mindenkor együtt is kell megtervezni, ha egységes és jólható plakátot akarunk kapni; ha a már meglévő plakátra utólag s oda írjuk a szöveget, ahol arra ép hely van (gyakran, sajnos még oda is, ahol arra nincs hely), ebből már jó plakát sohasem lesz.

A szöveg elhelyezésének ilyen semmibevétele mindig megboszulja magát: elrontja az összehatást és szétdarabolja a plakátot. E téren a legszomorubb példákat a francia plakátművészet szolgáltatja. A francia plakátművészek nem néznek sem helyet, sem beosztást, össze-vissza írják plakátjaikat. Egy s ugyanazon lapon gyakran találunk vízszintes, félkör-, ferde alakban elhelyezett írást, különböző betűtípust: beleírnak rajzba, mindenbe . . .

Az ilyen plakátok bántó és művésziellen voltak csak az tudja igazán megítélni, aki a német plakátok

precíz íráselosztását, szövegelhelyezését és a szebbnél-szebb eredeti betűtípusokat ismeri.

Majdnem minden egyes német plakátfestőnek saját antiquája van. Az angol származású, de évek óta Berlinben élő Gipkens biedermeyeres antiquáival csodákat művel! Betűivel oly lágyságot, finomságot, annyi ritmust tud kifejezni, hogy az ember legjobban szeretné plakátjainak szövegét leénekelni. Lucien Bernhardnak néhány antiquája meglehetősen közismert s plakátokon kívül különösen hirdetési rajzokon kedvelt. Behrens és Kleukens tanárok antiquáit Falus Elek kedveltette meg finom könyvcimlapjain a magyar közönséggel.

A plakát szövegét legegyszerűbb s azért legközönségesebb is a plakát felső vagy alsó részén elhelyezni. Jobban hat azonban a szöveg, ha szép dekoratív foltban van megoldva. Ludwig Hohlwein, a kitűnő müncheni plakátfestő volt az első, aki a szöveget dekoratív foltban vitte a plakátra, ami azóta minden művészi plakátnak majdnem elengedhetetlen kelléke lett.

Tuszka Márton plakátja.

Affiche de Mart. Tuszka.

Kevés szöveg, de jó hatás! — szintén alapfeltétele a jó plakátnak. Ne mondjunk el a plakáton egész regényt, — senki sem ér rá, hogy az utcán végigolvassa. Egy jól megválasztott szó (nem „Marha, miért nem iszol stb.“-re gondolok) többet mond, mint egy sok oldalas brosúra.

Ne dicsérjük a plakáton azt, amit hirdetünk, úgy sem hiszi el senki, hogy az „legjobb a világon“, — sokkal jobb, ha a vevők dicsérik!

Ne mondjunk el egy plakáton többet, mint amit a hirdetett dologról mindenkinek okvetlenül kell tudnia.

Ha végül még megemlítem, mint a legsúlyosabb, — szerencsére nálunk elég ritka — abuzust, hogy t. i. nem szabad a szöveget utólag a plakátra rányomni, hanem azzal együtt kell nyomni, — akkor elmondtam mindent, ami egy plakát szövegére és írására vonatkozik, s mindazt — amit magyar plakáton eddig még, sajnos, alig láttam!

Tuszkay Márton.

AZ ANYAGSZERŰSÉG KÉRDÉSE.

Írta: Jaschik Álmos.

(Folytatása és vége.)

Amíg tehát az anyagok megmunkálhatóságát a géptechnika teszi egyre korlátlanabbá, addig a külső anyagszépségeknek, mint naturalisztikus elemnek érvényesülését, ugyanazon anyag keretén belül, a művészettörténeti példák szoritják a speciális, a kifejezetten ezt igénylő esetekre.

Említettem a műanyagokat. Az eddig elmondottakból önként következik, hogy a jövő iparművészetének az anyagtárát kizárólag ezek fogják szolgálatni. A ma már forgalomban levő műanyagok a megmunkálásukra szolgáló eljárásokkal és eszközökkel szemben annyira engedelmes alattvalóknak bizonyultak, alakíthatóságuk és felhasználásuk lehetőségének oly számos bizonyítékát adták, hogy kimondottan a bennük képviselt ipari anyagjelleg van hivatva a művészt formáinak interpretálása által szolgálni. Ezek közé tartozik pl. a részben még tökéletlen üveg is. Ma

Tuszkay Márton plakátja.

Affiche de Mart. Tuszkay.

már üvegszerüségről, mint törvényről nem beszélhetünk. Sokféle alkalmazásának minden alakjában más a jellege s az anyaghatása. Más az ablaktábla, a tükör és más a pohár, vagy a levélsúly. Más a fénytelen és át nem látszó lámpaüveg és más az ölmözött üvegablak. Más a csurgatott, át nem látszó és fényes ablaküveg, vagy az újabb kipróbált utburkoló üveg és más az üvegmozaik. Valamely anyag, amelyet méteres felületekben, félujjni vékonyságban éppen oly használható alakká formálok, mint ahogyan abból tömör golyót, szinompás prizmákat és hajszálvékony szálatat csinálhatok, igazán tullépte azt a határt, amelyet megmunkálhatóságának korlátozott volta miatt, anyagszerüségnek lennének kénytelenek nevezni. Óriási ipari jövőre néznek a celluloid különféle alakjai, ezek között az első helyen a viscoin, azonkívül a műköanyagok stb. Tervezés, helyesebben diszítőformaalkítás szempontjából kiváló előnyöket mutatnak, előállításuknak olcsósága, a használatban megnyilatkozó célszerüségük és tartósságuk a mai s a belőle sarjadó jövő műiparának számtalan gazdasági követelménye által támogatva, szinte a matematikai haladvány pontosságával fokozza a fogyasztó közönségnek irántuk való bizalmát.

De ezzel a megállapításunkkal egy újabb fogalommal sűrítettük össze az anyagszerüség kérdését. Ennek a fogalomnak, amely egyébként minden iparművészeti produktumnak alfája és omegája, — mondom — ennek köszönhetjük mai iparművészetünkben szórva nyosan, de époly kifejezetten megnyilatkozó, valósággal patológikus tünetét a szellemi elfajulásnak, nomine: az anyagimádást. Mert ha szabad a tünetekből itélni, akkor azt is megállapíthatjuk, hogy a célszerüség, a tartósság és az anyagszerüség, mint egygyészürt fogalmak uralkják a gondolkodásunkat. Hogy brutális példát mondjak, pl. egy agyagból égetett botot hajlandók vagyunk anyagszerületlennek mondani, a fa- vagy fémjellegre hivatkozni és az anyagban keresni hatásának visszaszerütő kellemetlen voltát, pedig helyes értelmezés szerint nem az anyag, hanem a belőle készült tárgy célszerüségének és tartósságának ösztönszerü bírálata az, amely figyelmünket az anyagra irányítja. Ha agyagból tudok vékony pálcát formálni, akkor a pálcáforma igenis anyagszerü. A törekenység és célszerületlenség döntő szempontjai csak akkor lépnek fel, ha agyagotról és nem általában agyagról van szó és így ez a kettő csak formális sajátsága lévén az anyagnak, nem általánosítható tulajdonsággá. Az agyagbot nem azért törekeny, mert agyagból van, hanem azért, mert vékony. Minthogy pedig a vékonyság forma, azaz nem más, mint egy bizonyos méretü megjelenés, nem állítható be egy olyan fogalom körébe, amelynek tartalma egy anyag halmazállapotát

jellemző tulajdonságokat összegez. Úgy vélem ugyanis, hogy nem lesz tulságosan önkényes álláspont részemről, ha az anyagszerüségnek s az elkészíthetőségnek a fogalmát azonosítom, azokat mint egy momentumot értelmezem és szigoruan elválasztom tőle a célszerüséget és tartósságot, mint létfontartó ösztönünknek speciális irányban működő érzékét foglakoztató tényezőt. A célszerüség és tartósság érzése, mint általában minden ösztön, tárgynélküli gondolatforma. Ha — az előbbi példa mellett maradvá — az agyagbot megtekintése és véleményünk kimondása után valaki anélkül, hogy mi azt észrevennők, az agyagbotot egy vele teljesen azonos formájú és színü fabottal cseréli fel, nem változik meg bennünk a törekenység és célszerületlenség érzése. Csak amikor tapintás utján meggyözödtünk arról, hogy a második esetben fabottal van dolgunk, csak akkor fogunk megnyugtató kielégítést érezni. Azaz maga a forma független az anyagtól. Végezzük az előbbi kísérletet megfordított sorrendben, akkor a második esetben ébred fel bennünk a törekenység érzete. A formának és az anyagnak ez a nyilvánvaló függetlensége még fokozódik akkor, ha nem térbeli formával, hanem felületre applikált síkdiszítéssel és anyaggal állunk szemben. Az ilyen esetekben csaknem kivétel nélkül a diszitmény formai és színbeli művészetlensége provokálja az anyag szempontjából kialakult véleményt.

Korunk anyagimádata egyébként meglehetősen sablonos kortünet, mely ellenkező végletbe csapó reakció alapján igyekszik jóvátenni azokat a hibákat, amelyeket az öt megelőző évtizedek formaalkító szertelensége, az anyagmegmunkálás lehetőségeivel való visszaélés látszatát keltve, a művészi formák szerkezeti nemessége ellen elkövetett. A gondolkodásnak dekadens gerinctelensége és a tartalmatlan formáknak ideges egymásrahalmozása szülték világra az anyagimádásnak satnya magzatát, ujjongást váltva ki a művészetet megváltó Messiást váró, ~~temenult~~ idegü társadalomból. Mert az anyagkultuszt úgy is értékelhetjük, mint a beteggé finomodott idegzetü embernek a lelki szükségét. Messzefekvőnek látszik ugyan az analogia, de joggal állíthatjuk, hogy a brutálisban való perverz kéj, amely hisztérikus hercegnőköt kocsisok karjai közé dönt, amely gombamódra szaporítja a fajtalan orgiák büntanyáit, amely a legönámítobb szédelgésbe hajtotta a képzőművészetet, amely hangtani kuriózumok kísérleti állomásává varázsolta a zeneművészetet, — a nemes visszahatás dicsfényében fürödve, a legkezdetlegesebb materializmus bélyegét süti a műiparra is. Ugyanaz a tulhajtott ideges lelkesedés, mely a borneói benszülöttnek inkább etnografiai, mint művészeti érdekességgel bíró ákom-

bákomait a művészi befejezettség magaslatára emelte, ugyanaz a kulturvátság, amely a nép művészetét divatos szenzációvá népszerűsítette, az a kor, amely illedelmes mentegetődzéssel ugyan, de mégis neki szabadítja a pódiumnak a zenei csodagyerekeket, — nem hagyta érintetlenül az iparművészetet sem. Az anyagot, amellyel dolgozik s amelyet rabjává kell tenni, hogy őt szolgálja, — Istenné avatta; a természeti formákat, amelyeknek stiláris átcsiszolásáért századok művészi energiája merült ki és kelt megizmosodva új életre, — visszalopta régi jogaikba; az anyagok ellenálló erejével, amelynek leküzdéséért a technikai fejlődés éjjelt nappalra váltva fárad évtizedek óta, — megalkudott. „A fa maradjon fának, a fém pedig fémnek” — úgy, amint azt a jó Isten megteremtette. Sokkal kényelmesebb álláspont, mint sem azt az ember — így, nagyképűen elmondva — hinné.

Ezek után talán mondanom sem kell, hogy mint minden, aminek a bölcsőjét a divat ringatta, úgy az anyagimádás is, az általánosításnak legelső kísérletén, egymásra halmozódó következetlenségekbe és ellentmondásokba keveredik. Csak egy pár példával akarok bizonyítani. Vegyük elsőnek a bőrt. Hogyan körvonalazzuk ennek az anyagszerűségét? Festhetem, vágthatom, domboríthatom és égethetem, varrhatom, ragaszthatom és szögezhetem, a texturáját simíthatom, fényezhetem és fényteleníthetem. Már most melyik az igazi? Ha anyagimádó volnék, akkor azt mondanám, hogy: egyik sem; mert a legszebb a bőr akkor, ha irhásan, szőrösen egy eleven ökröt, vagy sertést hord magában és így sértetlen őszinteségben érvényesíti minden természeti szépségét. A forgalomba hozott állatbőrök egyikéről sem lehet anyagszerű törvényeket felállítani, mert hiszen az természetes tulajdonságait már a cserzés alatt elveszíti és olyanokkal cseréli fel, amelyek valósággal műanyagká változtatják. Szépségét és a művészi felhasználásnak alapul szolgáló előnyeit, továbbá az állati hullajlegből iparcikké való nemesedését a megmunkálásnak, vagyis annak az eljárásnak köszönheti, amelynek kifejezett célja, hogy a bőrt természetes, de tökéletlen állapotából kiemelje. A megmunkálás eszközeinek mai tökéletlensége még csak erre képes. Nagy elfogultság volna azonban azt hinni, hogy ezzel már meghódítottuk ezt az anyagot.

Folytatólagosan, mint eklatáns példát, megemlíthetjük ismételtén az üveget is. Egyike a legtökéletesebb műanyagoknak, amelynek hatalmas jövője van. Alakíthatóságának sokféleségével szemben a mai díszítésmódjai még kissé korlátozottak ugyan, de a lehetőségek sora még korán sincs lezárva. Az anyagszerűség elvének lelkiismeretes alkalmazása itt is zsákutcába vezet. Mert vajjon hány százféle techni-

kai feldolgozás cáfolna rá arra a megállapításunkra, ha azt mondanók, hogy az üveg jellege a fény, az átlátszóság és a súly? Vajjon nincsenek-e már fénytelen és át nem látszó üvegeink? És vajjon ez esetben a fénytelenességgel és az át nem látszósággal karakterizálhatjuk-e az anyagát? . . .

A bőr és az üveg nem véletlenül került ide példának. Bizonyító erejük olyan ipari anyagokkal való rokonságukban rejlik, amelyeknek anyagszerűségi határát a géptechnikai megmunkálás könnyen átléphető mesgyévé söpörte. Az iparművészetnek, ha a reakció lázát kiheverte, olyan anyagok felé kell fordulnia, amelyek a művészi értékek fölényét akadálytalanul kidomborítják. Olyan anyagok felé, amelyek ellenállás nélkül hajlanak a művészi gondolat szolgálatába és a gyakorlati célt közvetlenül szolgáló alapanyagok jellegét hivatásukhoz illő szerénységgel megőrzik. Ez az új anyagvilág, melynek teremtési munkája már is folyamatban van, részben a kémiai laboratóriumokból indul majd el világhódító útjára. Egynéhány már közöttünk is van, csak hogy műiparilag nem vettük még észre, mert megjelenési formája a vegyésztől függ, az formálja, alakítja százféle alakban anélkül, hogy ezek akármelyikében vesztené használhatóságából és gyakorlati értékéből. Az iparművészet még idegenkedve nézi ezeket a jövevényeket, mert ahhoz, hogy formaalkotó erejével szolgálatába hajtsa azokat, az anyagszerűség összes dogmaival szakítania kellene. Ez pedig csak akkor történhetik meg, ha az uralma alatt levő anyagok is korlátlan eszközzé válnak a tervező művész kezében.

□□□

PÁLYÁZATOK.

PÁLYÁZAT. Egy elsőrangú kávéház nagy étterem berendezéséhez alkalmas csillártervre ezennel nyilvános pályázatot hirdetünk.

A pályázaton résztvehet minden magyar honos tervező.

A pályázók 1 drb. pastell, aquarell vagy tusrajzzal is pályázhatnak, de akkor ezén egy rajzon úgy a nagy csillárnak, mint egy ablakcsillár, falikar és utcai kandeláber rajzának is rajta kell lennie.

A pályázat határideje 1912. évi április hó 10. napja.

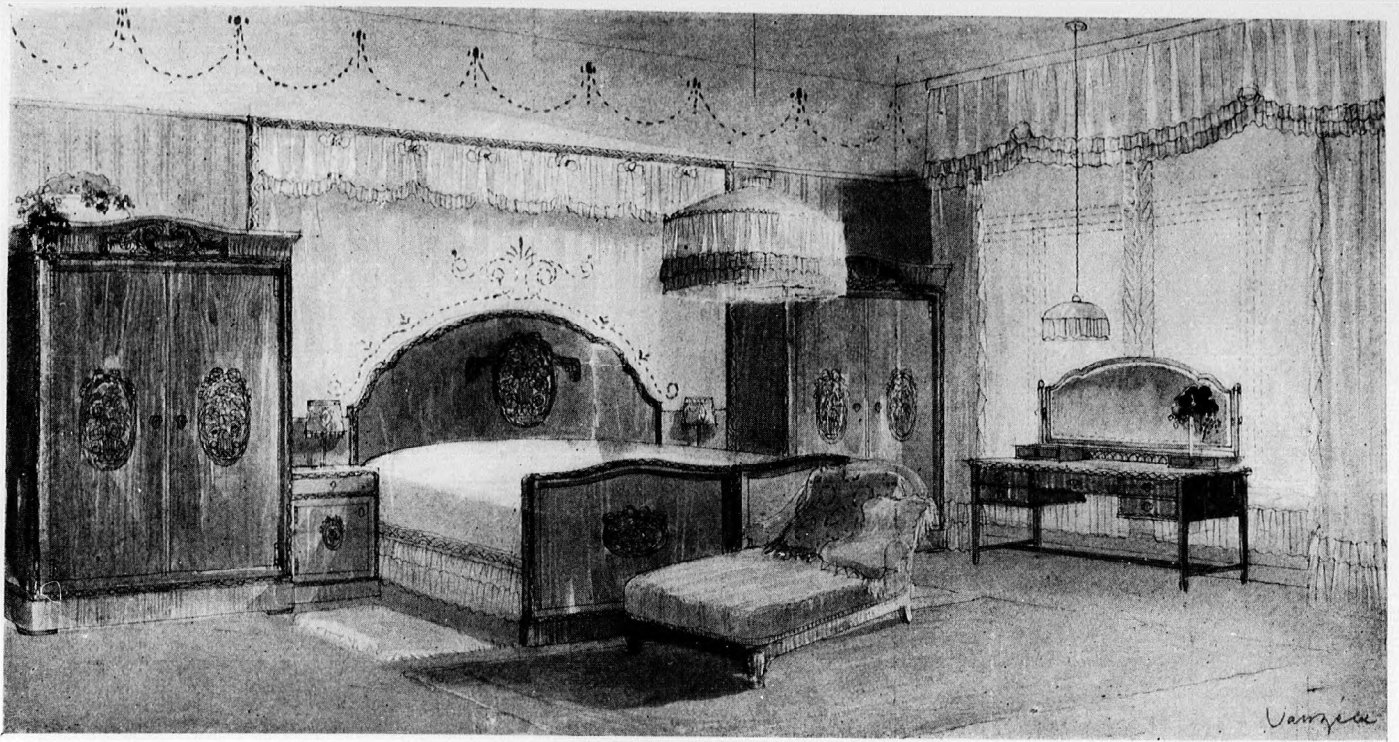
Első díj K 80.—, második K 40.—.

A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy úgy a pályadíjakat nyert tervekkel tetszése szerint, mint tulajdonával rendelkezék, míg a díjakat nem nyert terveket egyenkint 20—20 koronáért ugyanily feltételek mellett megvásárolhassa, továbbá lapjában közölhesse.

Jury-tagok: Lajta Béla, Harsányi Adolf, Vas Béla, Stern Vilmos, Löffler Béla és Kovács Béla.

*

Kávéházi asztalrajz-pályázatunk f. évi ápril. hó 30-án jár le.

Prof. Vass Béla tanár: Hálószoba. — Schlafzimmer. — Chambre à coucher. — Bedroom.

Prof. Vass Béla tanár: Úri szoba. — Herrenzimmer. — La chambre du maître. — Room for gentlemen.

KÜLFÖLDI BUTORVÁSÁROK.

Berlin, 1912. március hó.

A budapesti lakásművészeti kiállításról annak idején beszámoltam az Interieur hasábjain, most folytatom Hamburgban és itt Berlinben rendezett butorkiállításról nyert impresszióimat. Karakterisztikus, hogy itt, mindkét helyen butor-vásárt hirdettek, míg nálunk a lakásművészet néven rendezték a kiállítást.

Hamburgban az Alster vizén épült pavillonban sorakoznak egymás mellett a szobák, illetve rekeszek, melyekben a hálók, ebédlők szoronganak.

A kiállítás a meglehetősen igénytelen középosztálynak készülhetett, mert nagyon egyszerű, szürke formák dominálnak mindenütt. Egyéniségek nyilvánulását hiába keressük.

Szembeötlő azonban a minden darabnál jelentkező célszerűség; figyelemmel voltak az alkotók arra, hogy az éles szögleteket, éleket elkerüljék, a méreteket kellően szabják, praktikusak és rendeltetésüknek tökéletesen megfelelőek legyenek, de a „célszerűség” agyonvág minden művészetet.

Berlinben már kellemesebb meglepetés vár reánk. A Zoologischer Garten nagy csarnokát szemelték ki a vásár helyéül.

Az első állványon végig sorban színes, kedves, ernyős állólámpák állnak.

Egy kis papírlap adja tudunkra, hogy melyik architektus terve szerint készítette azokat mesterük.

Különben is meggyőződtem arról, hogy az építészek valószínűleg kollektívák szerepelnek, garmadával állítják ki a hasonló tárgyakat és így készül az a sok jóízűlessel nagy választékot nyújtó ipari termék. Másrészt a tervezőnek ily módon gyakori alkalmak nyílnak sokoldalúságáról tanubizonyosságot tehetni.

Természetesen itt sem hiányzanak azok a híressé vált német, praktikus eredetiségek. Pl. Egyik helyütt villanyerő hajtja és tartja állandóan üzemben a „nappal szekrény, éjjel ágy” néven ismeretes butor-darabot, melyről a praxis már régen kijelentette, hogy nappal nem szék, éjjel nem ágy. Másik helyen a matracok rugalmasságát mutatják be. Gyakorlati módon szemléltetik a porszívókat, a padlókeféket és mindenütt akad publikum és vásárló. Nagyobb baj az, hogy a szobákat a butor neve szerint sorakoztatták. Például: egy hosszú sor hálószoba. Ez az elrendezés természetesen nagyban hátráltatja a művészi kialakulást. Hogy a butornak formái, szépségei teljesen kibontakozzanak, szükséges a hozzá alkalmas környezet otthonossága.

A fal színe, néhány jó kép, szőnyeg, függöny, csillár, szobor (az üvegszekrények sem állhatnak üresen) és a sok mindennek harmonikus össze-

válogatása a lakásművészet tudásához tartozik. Egyik-másik meg is próbálkozott ilyen elrendezéssel, de a nem lakásszerűen sorakozó szobák lehetetlenné teszik a kívánatos intimitást.

Erősen forcirozzák a faragott butort, de nem a kézi faragást, hanem a gyári munkát; de ez azért koránsem mondható művészetlenség.

Különösen az ebédlő-butorok jelentkeznek gazdag tagozással, erős párkányok, csavart oszlopok, komoly színekben. Az intarzia csak egy-egy foltként szerepel.

Szívesen konstatáljuk a sivár, lapos butor átalakulását; a felületek kilépnek a síkból, finoman tagolt oszlások kerülnek bele és a fánál sok munkát igénylő, lágy, íves formában jelentkeznek a vonalak.

Ha a levont tanulságokat röviden kívánjuk összefoglalni, akkor a hazai kiállítókhöz emígyen kell szólnom:

A kiállítás helye legyen világos, tágas, könnyen hozzáférhető. Ezek elengedhetlen feltételek. Mestereink készüljenek alkotásaik legjavával a kiállításokra, hogy azokon praktikus gyártmányokkal gazdagon felszerelve jelenhessenek meg.

Sok nagy cégünk t. i. derogálónak tartja, hogy gyengébb szakmabelijével együtt jelenjék meg a nyilvánosság előtt. Hiszen évről-évre látjuk, mennyire karolja fel a publikum a vásárokat és mennyire hanyagolják azt el a — szakemberek.

Nem elég az a meggyőződésünk, hogy vannak jó alkotóink és mestereink, hanem kell, hogy azok adódó alkalmakkor műveik legjavának bemutatásával megerősítsenek hitünkben.

T. B., műépítész.

□ □ □

A KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁS — mint lapzártakor értesülünk — még rendezés alatt áll és a gazdag anyagnak időrendi elosztása sok munkát ad a rendezőknek. A kiállítók között szerepel, világhírű gyűjteményével, az esztergomi hercegprímási kincstár is. A kiállítás megnyitását március 10—17-ike közötti napok valamelyikére tervezik.

HÁZIIPARI KIÁLLÍTÁS MISKOLCON. Izabella kir. hercegnő védnöksége alatt álló háziipari szövetség vezetősége e hó 31-től április 16-ig háziipari, iparművészeti és antik műtárgyakból kiállítást rendez, melyen az ország különböző vidékeinek csoportos kiállítói között Mezőkövesd is szerepel. Képviselve lesz a kiállításon Felsőmagyarország háziipara is. Eddig 600-nál több kiállító jelentette be részvételét, bár a bejelentések határideje e hó 15-ikén jár le. A kiállítás megnyitása Izabella főhercegnő jelenlétében, színházi diszeloadás kíséretében, virágvasárnapon lesz.

TAVASZI VÁSÁR. Az iparos- és kereskedő-világnak e nagyjelentőségű évi találkozására már ösmert plakátjai útján hívja fel a figyelmet. Ezek szerint a vásár színhelyéül a Vigadó van kitűzve, bár azóta, mint halljuk, a hatóságok részéről akadályok merültek fel a helyiség kérdésével, igazat adva véleményünknek, melyet a múlt számban kifejtettünk.

Képzőművészet

HÁROM KIÁLLÍTÁS.

KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN. Egy energikusan elnyomott tudattal kell a Műcsarnok most megnyitott kiállítási termeibe belépni, hogy azt — helyesebben annak kettős hagyatéki csoportját — tisztán tudjuk élvezni. El kell nyomnunk előre azt a fájó tudatot, amelyet az elmulás, a korán derékba tört életpálya, két nagyértékű művésznak az életből való hirtelen távozása különösen kivált belőlünk, amikor Hegedűs László és Tull Ödön hagyatékát meg akarjuk nézni. Már ez a szó „hagyaték“ erősen kiütözik ebből az érzés-komplexumból. Mintha minden rácáfolna itt az elmultra. Ez a robusztus erejű, az étellel szinte dacosan összekapcsolódó piktura, amelyet ennek a két javakorban elhunyt művésznak több száz képe s egyéb alkotása reprezentál, egy-egy percre szinte megdöbbszögelt szuggesztív erejével. Ugy érezzük, hogy ez a két ember itt jár közöttünk, csak egy kicsit félrevonult, hogy ne zavarjon bennünket pikturájuk élvezetében. A vázlatok tömegének egy-egy hirtelen lendülő ecsetvonása, egy-egy művészi gondolatnak gyors megrögzítése, mintha azt a gondolatot keltené bennünk, hogy mindez csak az imént maradt abban, holnap vagy még ma már izzik tovább kezük alatt a művészi munka! A befejezett munkák is tele új ígéretekkel, biztással.

Hogy így együtt szemléljük a két művész hagyatékát, melynek bemutatásával valóban nagyon dicséretes és kegyeletesen szép feladatot végzett a Műcsarnok vezetősége, nem is tudjuk őket külön-külön értékelni. Más és más volt mind a kettőnek a művészi gondolkodása, az utjuk sem volt ugyanaz, de a talentumuk, igaz hitük, művészetért való erős rajongásuk csaknem közös forrásból fakadt. Hegedűs, akiben dimenzionalisabb és dinamikusabb volt a művészeti tudás és akarás, leginkább a nagy kompozíciókban keresi a művészi problémák megoldását és — saját magát Mennyi tudás, energia, az akarásnak mennyi bizonyítéka, igazi alkotó kedv van ezekben a képekben, amelyeket évről-évre egymás után állított ki.

A nagy kompozíciók Budavár bevétele, Kain és Abel, Emaus felé, a Herkules-kompozíciók, Krisztusképek mind erről az oldaláról mutatják be. A művészi akt is állandóan foglalkoztatja s ezen a téren egy-

egy képe valósággal reveláció művészi fejlődésének utjain: önarcképe s egyéb portréi portré-talentumának fényes bizonyítékai. Utolsó éveiben a kisplasztikával is foglalkozott sok szeretettel és tudással.

Tull Ödönt, akit mint kifejezetten akvarellistát szeretett feltüntetni közönségünk, már a naturalisztikusabb témakör vonzotta. A természet volt csaknem állandó miliője, inspirálója. A természetszemléléssel akkor is kontaktust tart, amikor úgy látszik, mintha elfordulna a természettől, hogy tisztán a szerzett impresszióit, megmaradt benyomásait vesse vászonra. Igazi rajongója volt a természetnek s minél többet akart belőle megismerni, ezért járt-kelt folyton az európai kontinens csaknem minden vidékén. Itt ott meg is érezni, hogy a hirtelen impressziók kicsit sok etnografikus sajátságot hagynak vissza vásznain, de ezek inkább a globe-trotter művész önfelelt pillanatai, amikor az etnografiai jobban érdekli, mint a festői jelenség.

Ha kiállított tárgyait nézzük, az az impresszióknak, hogy Tull tulajdoképen nem is akvarelljeiben, hanem olajfestményeiben volt a nagyobb és jelentősebb.

Csupa finomság, majdnem abszolút technikai bravur jellemzi vízfestményeit, de ezek az olajfestmények igazabb, bensőbb élményei voltak Tullnak.

A két kiállítás mellett a magyar akvarellisták és pasztellfestők, továbbá a grafikusok igazán gazdag és értékes kiállítását mutatja be a Műcsarnok. Sok régi kipróbált névvel találkozunk, de ujak is akadnak, közülük sokan biztató sikerrel indulnak a grafikai művészet komoly utjain.

Sajnos, hogy a mi közönségünk még mindig nem méltányolja eléggé a grafikai művészetet éppen grafikus volta miatt, pedig, hogy a művészetnek mennyi értéke lehet a tengernyi lapon, karcon, pasztellen is, a mostani kiállítás egész sereg dokumentummal szolgál erre.

A sok értékes név közül kiragadjuk a következőket: Góth Móric, Pogány Willy, Zádor István, Székely Andor, Vészi Margit, Bardócz Árpád s mások. Külön meg kell emlékeznünk lapunk kiváló munkatársának Jaschik Álmosnak rendkívül artisztikus stílizált grafikai dolgairól, amely e csoportnak egyik legértékesebb anyaga.

*

A NEMZETI SZALON Budapest régi, kedvelt ismerősének, Faragó Géának s egy a nyilvánosság előtt, alig szerepelt művésznek, Juhász Árpádnak kollekciónak mutatja be. Nemcsak a művészettel foglalkozó közönség, hanem ugyyszólván tout Budapest, az utca népe is régi, meghitt barátságot tart fenn ezzel a különös humoru művésszel. Faragó Géa plakátjai ma talán a legnépszerűbb művészeti produktumok. Csaknem lépten-nyomon találkozunk velük valamelyik hirdető oszlopon, ház falán. Csupa ötlet, kacagtató humor ez a sok tarkaság. Par excellence plakátfestő talentum Faragó Géa. Nagy színes foltokkal dolgozik, noha nem riad vissza attól sem, hogy a tisztán dekoratív foltokba naturalisztikusan megrajzolt detailokat vigyen. Humora a legtisztább humor, amely csupán kacagtatni — bántani soha — akar. Kisebb grafikai rajzaiban rendkiül sok a finomság, ötlet s azokban a képeiben, amelyeket legutóbb festett, — természeti studiumai — elárulja mélyebb művészi ösztöneinek, tudásának jelét is. Karrikaturái — Fényes Adolf, Ruszt József — legsikerültebb humoros rajzai közül valók.

Juhász Árpád magyaros zamatu képeiben igen sok szeretetet, finom ragaszkodást árul el a magyar vonatkozású tárgyak iránt, de az etnografia néhol nagyon is agyonnyomja a festői elemet.

*

NAGY VILMOS KIÁLLITÁSA. Művészettörténeti és embertermészetráji igazság, hogy egy művész oeuvreje nemcsak művészetének, hanem benső emberi karakterének is többé-kevésbé hű tükrö, vagy megfordítva ezt a tételt: valamely művész benső élete műveiben is visszatükröződik, érvényre kell, hogy jusson. Nagy Vilmos, akinek gyűjteményes kiállítását a Könyves Kálmán szalonja mutatja be, hiven dokumentálja ezt az igazságot. Hosszu idők óta ösmerem ezt a csendes meditálásra hajló, szonorikus kedélyű talentumos művészt; ilyenek a képei is — művészetre áttranszponálva s viszont, ha csak a képeit nézném, hozzávetően meg tudnám konstruálni a benső emberi világát. Csupa lira, finom érzésből szőtt művészet, valami a színek derűjéből is kicsendülő csendes szomorúság: ezt az impressziót adja Nagy Vilmos kiállítása. Kiállított képeinek egy része még a naturalisztikus iskola reminiszcenciáit nyújtja, de átmege az azóta történt fejlődés minden stációján, nem nyugtalan lázadozással, hanem ökonomikus és ösztönös érzésekkel. Csak a legujabb irányok előtt áll meg, ami nem stagnálást, vagy visszafejlődést jelent nála. Mintha várna még, vagy az is lehet, hogy soha sem fog erre az utra térni. Harmónikusan összecsendülő lágy, de telített kolorisztikus színakkordok muzsikáját kedveli leginkább Nagy Vilmos. Amig régebb-

ben a formákat szinte elhanyagolta a színhatás kedvéért, ma már a formalátása is öntudatosabb lett s ezeken a képein a színeket is egyszerűsíti, összevonja. Egy gyönyörű téli képe legtökéletesebben jellemzi ezt a felfogását, de csendéletein is erősen törekszik a formáknak összevont visszaadására.

Grafikai dolgaiban, ha nem is detaillirozó, de a formák hangsúlyozását inkább a tónusos rajzhatással, mint a vonalak kifejező erejével igyekszik érvényre hozni. Kiállítása egyébként igen érdekes művészi anyagot mutat be.

—ván.

□□□

BARTHA MIKLÓS SZOBRA. A középítési bizottság március 8-án tartott ülésén a Bartha Miklós emlékszobor-bizottság ama kérelmével foglalkozott, hogy a főváros jelölje ki a szobor helyét. Az ügyosztály azt javasolta, hogy állítsák fel a szobrot a Stefánia-ut és a Gerbeaud-pavillonhoz vezető ut által határolt gyepré. A bizottság azonban Szabó József indítványára visszaadta az ügyet az ügyosztálynak, hogy újabb helyet jelöljön ki a szobor részére, mert a „javasolt területen már áll egy szobor”. Tudniillik Rudolf trónörökös szobra. És ezt a középítési ügyosztály nem tudta. Ha ilyesmi Amerikában történik, akkor ez a hír nem a „Fővárosi ügyek”, hanem a „Külföldiek”, vagy az „Innen-onnan” rovatba kerül és mi jót mosolygunk rajta. Minthogy azonban ez a kis epizód itt, Budapesten zajlott le, szégyenkezve döbbenünk meg és a budapesti embernek nyomoruságos rosszámúságával lessük ezentúl a „Fővárosi ügyeket”, hátha akad még valami hasonló jó falat az ilyen apró skandalumokra éhes pesti gyomrunk számára. És igazunk van. Ezek után bármi munkát szolgáltathat hasonló szenzációval. Nincs kizárva, hogy Bartha szobra részére legközelebb a muzeum homlokzat előtti területet fogja az ügyosztály kijelölni, ami szintén indokolt lesz, miután már ott is van egy szobor. A Jókai-szobor pompásan érvényesülne a Petőfi-tér északi sarkában, a Munkácsy-szobor az Andrássy-ut végén . . . és így tovább.

A MŰVÉSZHÁZ PROGRAMJA. Kőváry Szilárd kiállításának bezárása után a Művészház nyomban hozzáfogott annak a szoborkiállításnak a rendezéséhez, amelyen a szobrászművészet fiatal gárdája fog résztvenni. A szoborkiállítással kapcsolatban Feiks Alfréd és Jenő újabb munkái is bemutatásra kerülnek. Valószínű azonban, hogy még a szoborkiállítás előtt Vaszary János gyűjteményes kiállítását mutatja be a Művészház.

MAGYAR ÉPÍTÉSZEK BÉCSBEN. A revans, nem a harcias, hanem a baráti revans eszméjét valósitja meg a közeljövőben a M. É. Sz., amikor viszonzni fogja azt a látogatást, melyet a bécsi építészek tettek nemrég Budapesten. Főlöskéges volna e helyütt ennek a kölcsönös látogatásnak a tisztán kulturális és gyakorlati jelentőségét bővebben magyarázni. Ausztriával való politikai közjogi és gazdasági helyzetünk ellenére is, vagy épen azért üdvös, ha a kulturának olyan kicserélődési processzusa indul meg, amely önmagában is eredményes lehet, de amely tempítja azokat az ellentéteket, melyek miatt amugy is csak Magyarország húzta mindig a rövidebbet. A bécsi építészek meggyőződhetnek arról, hogy a modern magyar építészet mily óriási haladást tett itt Budapesten, a felránduló magyar építészek gyönyörködhetnek újból a Wagnerék, Hoffmanék törekvéseiben. De melyik magyar építész nem látta még ezt az új bécsi architektúrát! . . .

Hasznunk tehát csak nekünk lesz ebből a kölcsönös látogatásból.

SZINHÁZ

FRANKFURT ÉS A „FRANKFURTIÁK.“

Van Németországban egy város, mely mentes mindama kellemetlenségtől, mit a globetrotter röviden „jäger-ing“-nek nevez. Tele kedvességgel, látványossággal, könnyelműséggel. Mintha a német gazdálkodás még nem tudta volna magába olvasztani ezt a területet.

Egyike ama Németbirodalmi mozaiknak, mely sehogysem tud beleilleszkedni az összeségbe, elrontja az együtttest, pláne, ha arról van szó, hogy a mozaik a porosz hatalmat ábrázolja!

Ha ugratni akarod a frankfurtit, kérdezd meg tőle, hogy a város Poroszországhoz tartozik-e? Előbb fel-fortyan, aztán győz a kedélyesség és csak ezt válaszolja: jawohl, ich bin ein „Muss-Preusse“.

Másfélezer esztendő s multtal dicsekszik Frankfurt. Teljesen különállóan, szabad-város módjára dolgozott, fejlődött, harcolt, sok-sok esztendő alatt kifejecesedett a maga külön egyénisége és most egyszerűen rájuk fogják, hogy ők poroszok, a város pedig „im Regierungs-Bezirk Wiesbaden gelegen.“

Frankfurt egyebekben a Németbirodalom Wertheimkasszája! És hiába, ez meg is érzik lépten-nyomon! Megérik a vig, hangos életen is, mely teljesen

nélkülözi a megszokott német karaktert. Mondhatnám (ebben az egyben) Pesthez hasonlít. Minden kávéházban reggelig zene, zajos éjjelek, azonkívül a gyengénem, mely az éjszakát van hivatva élénkíteni, nappal valóságos forgalmi akadályt képez. (Lásd Pestet!)

De megérik a pénz komolyabb formában is! A Felső-Majna parkjaiban komoly, tiszteletparancsoló, szakálas urak sétálnak. Ők a zsidók! Magánfogatok, diskréten lefüggönyözve, megkövesedett inással a bakon. Ezek is zsidók!

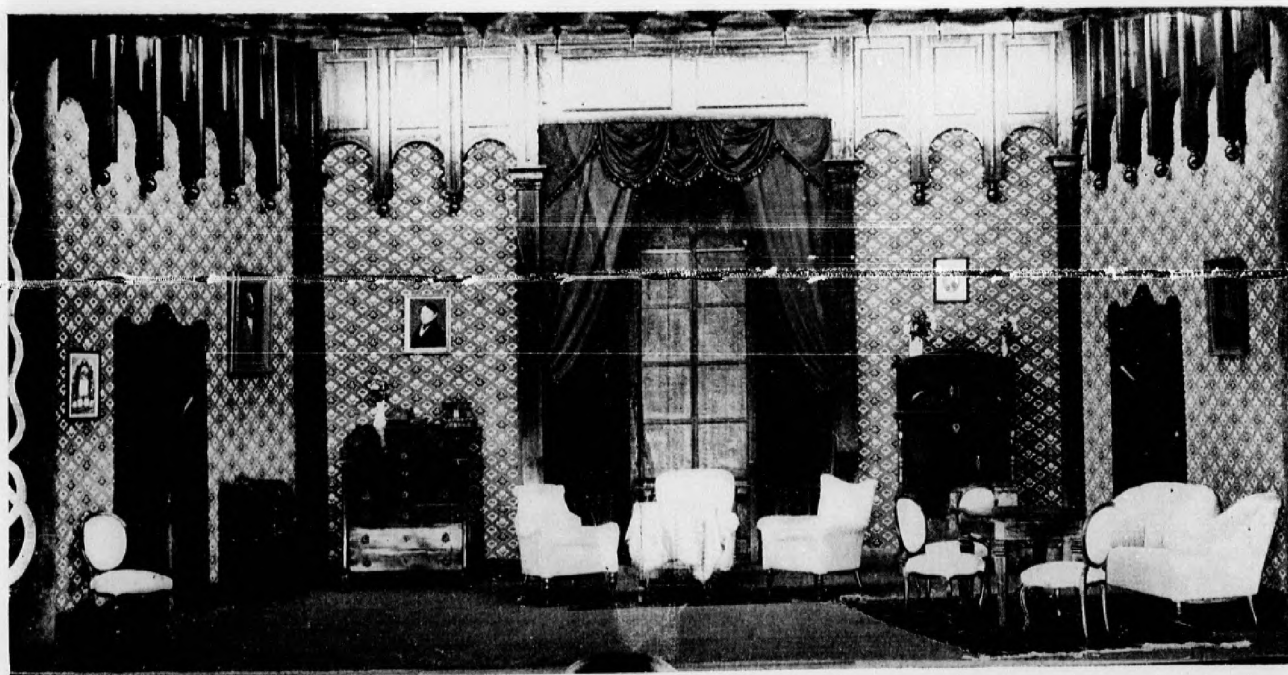
A mi Lipótvárosunknak, a protznak árnyéka sincs! Mindenütt patriarchalis méltóság!

Nem tudom, vajjon annyira a kezükben tartják-e a város pénzkeringését, vagy pedig ide nőtt, vérbeli, ősi jusson-e? de imponáló a frankfurti gazdag zsidóság helyzete.

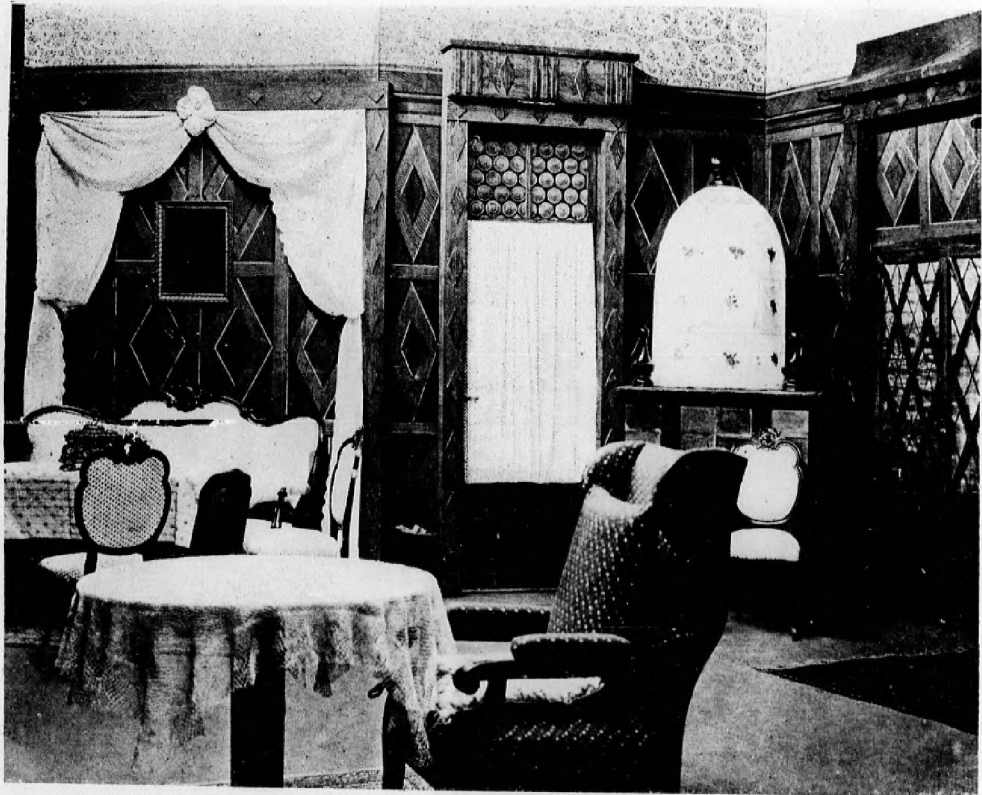
Hogy mennyire lehetetlen itt az antiszemitizmus talaja, azt egy frankfurti szállodának, a „Kölnischer Hof“-nak kapujára függesztett tábla bizonyítja legjobban. A tábla ismeretes szövege ez: „Den Juden ist der Eintritt verboten!“

Ahoj ilyen ríktó, gyerekes eszökhöz folyamodnak, ott nagyon erős lábon állhat a zsidóság. (Tavaly ugyan kicserélték már ezt a táblát egy szerényebb figyelmeztetéssel, mely szerint a Kölnischer Hof: „Christliches Hospiz“.)

Megkérdeztem egy frankfurti kereskedőbarátomat, hogy mit szólnak ők ily gyengéd célzásokhoz?

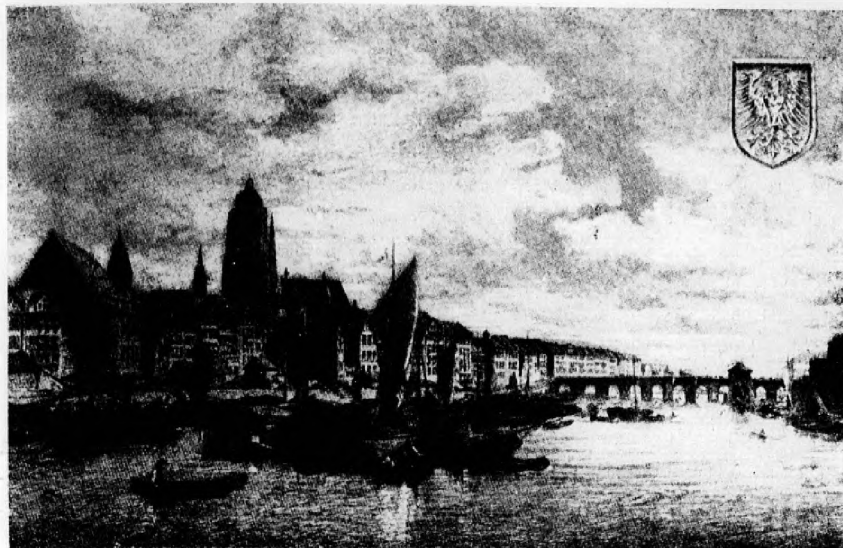

A Magyar Színház újdonsága „A frankfurtiak“ I., III. felv. — „Die fünf Frankfurter“ v. Carl Rössler I., III. Act. Première de Magyar Színház.

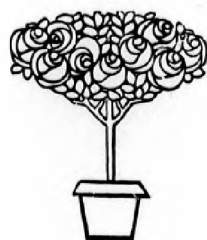
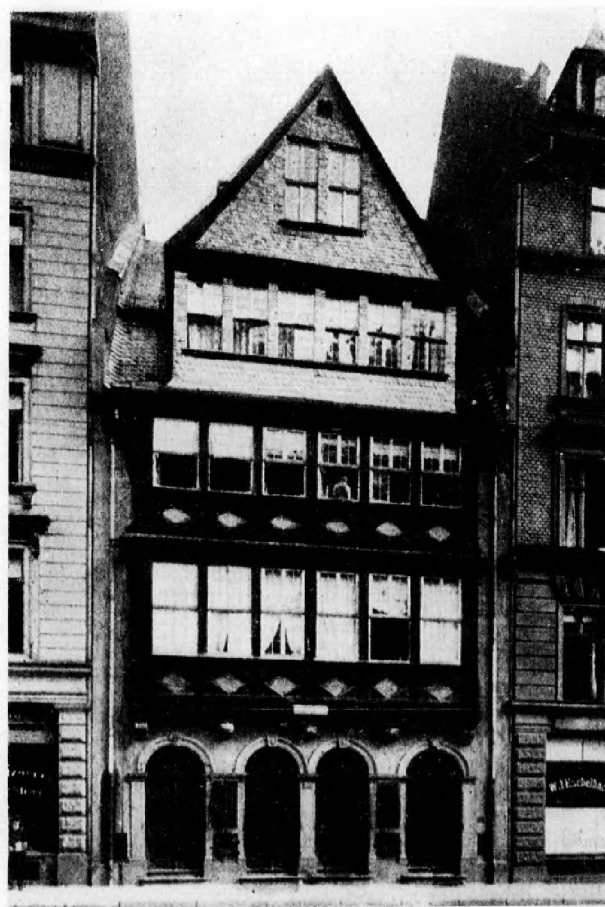

A Magyar Színház újdonsága. „A frankfurtiak” I. III. felv.
„Die fünf Frankfurter” v. Carl Rössler, I., III. Act. Première de Magyar Színház.

Frankfurt-Ó-áros.
Frankfurt-Allstadt.

A Rothschild-ház Frankfurtban.
Das Rothschild-Haus in Frankfurt.
La maison „Rothschild“ Francfort.
„Rothschild“-House in Frankfurt.

Karonfogott az öreg ur és levezetett a Fahrgassén át Börngasséba.

— Látja, ez volt a régi, híres Judengasse! Bombázták, gyujtogatták, háromszor pusztították el és nézzen csak körül, idejárnak a gazdag zsidók emlékezni. Ha elhurcolkodtak is, ha ma az Obermain-Anlagen laknak is, de azért ide-ide járnak, úgy tesznek, mintha antQUITÁSOKAT nézegetnének, pedig a kegyelet, a mult vonzotta őket.

Itt minden fal az ő meséjüket suttogja, itt minden ócska rom az ő történetükről szól. Itt ez a restaurált ház a zsidó Napoleon háza! Bennünket nem is érdekkel, hogy a Rothschild-ház benne van-e a Baedekerben? Ez a mi bátorításunk, ez a mi legszebb ígéretünk a jövőre! Ezért aztán ne csodálja a mi sokat hangoztatott együvé-tartozandóságunkat. Ő tanított bennünket reá!

*

Ismerni kell a Judengassét, ismerni kell a fankfurti zsidót, ismerni kell a Rothschild név jelentőségét Frankfurtban, ezt az egész miliót, hogy megérthessük Rössler Károly szerencséjét darabja témájának megválasztásában.

Az ötlet, tudniillik, hogy ezt a sokat irigyelt és már-már legendaszerű családot szinpadra vitte (hogy stilszerűen fejezzem ki magam) sok pénzt ér! De, hogy eme ötleten kívül mást is nyújtson, arra nem gondolt a szerző. Annyira meg volt elégedve az alap-témával, olyan biztos volt a Rothschild-szerencsében, hogy minden művészi megerőltetést feleslegesnek tartott.

A mese elfér egy pársoros riportban.

Az öt Rothschild-fiu élvezi, gyarapítja az apjuk szerette pénzt. Elsőrangú üzleteket kötnek, melyek közt nem utolsó a különféle uralkodó hercegnek és királynak folyósított kölcsönüzlet sem.

„Miért nem — mondja a Rothschild-mama — ha szolid és reell király, akkor lehet adni neki pénzt!”

A sok kamat-rendjel után megkapják a bárói címet is (anno 1822). Egy kissé elkapatja az ifjakat és Salamon, a bécsi Rothschild-fiu csak azzal a feltétellel akarja a tulong-tul megszorult taunusi herceget kiségeteni, ha milliós kölcsön fejében Ő hercegsége elveszi Salamon leányát, Lottikát. Ez a darab gerince!

Hogy aztán a herceg előbb beleegyezik, aztán még se veszi el és hogy a kölcsönt mégis megkapja, a lány pedig a legfiatalabb fiué, a Jakabkáé lesz, az már mind olyan konvencionális kibontakozás. Ha ugyan kibontakozásról lehet beszélni ott, ahol bizonyalom sincs.

Két eshetőség van: vagy komolyan vesszük a darabot, akkor telve van valószínűlétséggel, vagy komédiának fogadjuk el, akkor nagyon kopott vicc.

Mert ki nem ismerné Serenissimust, meg a „Fliegende“ agyoncsépelte uralkodó hercegeit, akik állandó pénzzavarban vannak, akik a szagáról érzik meg, hogy a szomszéd államban kávét pörkölnék, akik megbüntetik a soffórt, mert nyilvánosságra hozta, hogy öt perc alatt hajtott át a birodalmon, aki, ha rendjelet adományoz, megsugja a kitüntetettnek, hogy azért ad olyan széles szalagot hozzá, hogy nyáron ne lássák, ha otthon felejtene a mellényét.

Ezért nem érdemes darabot írni!

Meg aztán a zsidók és a herceg találkozása! Az a számtalanszor megírt olcsó hatás, amikor természetesen a zsidónak vagy parasztnak van igaza. A vicclapok rendszeren „megadta neki” cím alatt hozzák.

Külön kell szólni a fordításról.

Mert német eredetiben, abban a sajátos frankfurti zsidó jargonban sok dolog tetszik természetesnek, mit így, magyarul ordenárának nevezhetünk.

Mert nézzük csak: német zsidót régóta ismerünk, a német-zsidó argot már néhány százestendős, annyi elfogadott és asszimilált szólása van, hogy könnyen elképzelhető a szinpadképessége is.

De magyar-zsidó nyelv nincsen.

Ha ezer Molnár Ferenc fordítja is, mégis csak Folies-ize marad és ha mégannyi finomsággal mondják is el, mégis csak a Smokk család szólásai jutnak eszünkbe. Ez a legnagyobb hibája a darab magyar szinrehozatalának és egyuttal megölje az előadásnak.

Nem valószínű, hogy az uralkodó herceg szótárában a kóser szó is benne van. Maceszknédli, mesuge, mein zélig és egyéb e szakmába vágó cikk nem tartozik az irodalmi élvezetek közé.

Belátom, hogy ezt a darabot nem lehet jobban fordítani, de ez a körülmény csak mellettem szól. A szereplők között elsősorban Vajda Lászlóról, a rendezőről kell hangsúlyozottan megemlékeznünk.

Igaz, hogy biedermeyeres hangulatot csinálni hálás feladat, de ennyi tudással, ilyen stilosan megrendezni, igazán művészet!

A tapéta, a főkötő, a szilhuettes faldiszek, a fal mellett elnyuló spinét, még a cukros doboz is csupa stílus. Forrai Róza pedig több finomságot hozott ki a szerepéből, mint amennyit Rössler a legvéresebb fantáziával is remélni mert. Ő tökéletes volt! A szerep riktó volta az ő intelligenciáján átszűrődve, patriarchalisan hatott.

Szirmai, Vágó, Tóth Irma, Bera Paula rossz volt. A többiek már nem sokat ronthatnak az együttesen.

Én nem tudom ugyan, de a kis Rott azt mondta, hogy: ezt sokkal különben megcsinálta volna.

D. L.

Rózsa S. Lajos, Opera — Budapest Amonasro „Aida”.
 Elszerződött a wieni Hof-Operához.
 Engagierle sich vertragmässig zur Wiener Hof-Oper.
 Engagé par un contrat à l'Opéra de la Cour de Vienne.
 Engaged himself by a contract to the Court-Opera at Vienna.

AZ OPERÁBÓL.

Nem akarjuk a m. kir. Operaház gazdálkodásáról szóló tengeri kigyót haszontalanul megnövesztteni, annál is kevésbé, mert ez a panaszgyűjtemény — mint halljuk — „Siralma siralma” címén könyvalakban fog megjelenni. De a szerződötések alkalmával szokásos baklövések sorozata egy tekintélyes példánnyal gazdagodott. Amikor Rózsa Lajos az Operához került, mindenki természetesen tartotta ezt az angazsmánt, mint a művész még soká emelkedő karrierjének egyik lépcsőjét.

Nem akadt ember, kinek ne tetszett volna a bari-tonja. Szükség volt rá, eleget tett a hozzáfűzött vá-rakozásoknak és — most elszerződött a bécsi Hof-Operhez. Ugyan miért?

Mert itt 12000 K évi fizetése volt és ő 16000 ko-ronát kért. Ezt persze nem adhatták meg semmi szín alatt.

Erre egyszerűen leszerződött a bécsi operához 5 évre 24000-től fokozatosan 40000 koronáig emelkedő fizetéssel, a nyári szüneten kívül a fősaisonban élvezendő 1 hónapos szabadsággal.

Azt hiszem, ezek a számok utóirat nélkül is eleget fecsegnek.

A mi Operánk persze nem maradna hű a tradi-ciókhoz, ha erre nem ajánlották volna fel u g y a n e z t a művészek. — Miután már lekötötte magát Bécsnek.

Most igazán nem tudom, van-e szüksége a mi operánknak Rózsára, avagy sem?

A nyugat lányával sehogy sem boldogulnak, a har-madik ember éneklő már a sherifet. Mikor Puccini itt volt, azt mondták, hogy Takács beteg, Rózsa a Ro-dostóval van elfoglalva. Ő reá tehát nem lehet szá-mítani. Ezzel szemben azt állítjuk, hogy a sherifet Baling már ki is osztotta Rózsának, de másnap (ak-kor szegény Baling már nem numerált) visszavet-ték tőle.

Azóta Borghesen, Takácson keresztül eljutottak már Pickhez is.

Az Opera valószínűleg tudja, hogy mit csinál, de ugyanezt a feltevést nem szabad Rózsától sem meg-vonni.

Annyi tény, hogy a budapesti dalszínházból Rózsa megy elsőnek Európa egyik legelső operájába.

Két ellentétes szempont áll itt örökké szemben egymással. Az Opera vezetőségéé, amely a takaré-kosság elvét hangoztatja ilyen esetekben s a művészi, amely az Operába járó műértő nagyközönségé.

Rózsa távozása ismét az első — kishitű és művé-szietlen — álláspont győzelmét jelenti.

A BUDAPESTI KÁVÉSIPARTÁRSULAT ÉS AZ „INTERIEUR“.

KIVONAT A BUDAPESTI KÁVÉSIPARTÁRSULAT VÁLASZTMÁNYÁNAK 1912. ÉVI FEBRUÁR HÓ 19-ÉN TARTOTT ÜLÉSÉRŐL FELVETT JEGYZŐKÖNYVBŐL:
ELNÖK BEMUTATJA KOVÁCS BÉLA URNAK, AZ „INTERIEUR“ CIMŰ LAP SZERKESZTŐJÉNEK LEVELÉT, MELYBEN LAPJÁNAK TÁMOGATÁSÁT KÉRI. ARRA VALÓ TEKINTETTEL, HOGY KOVÁCS BÉLA UR AZ IPARTÁRSULAT KÖZÉRDEKŰ ÜGYEI IRÁNT MINDENKOR MELEG ÉRDEKLŐDÉST ÉS ÁLDOZATKÉSZSÉGET TANUSITOTT, VALAMINT ARRA VALÓ TEKINTETTEL, HOGY A LAP UGY TARTALMÁNÁL, MINT KIÁLLÍTÁSÁNÁL FOGVA MAGAS SZINVONALON ÁLL ÉS A KÁVÉSIPARI KÉRDÉSEKKEL IS FOGLALKOZIK: JAVASOLJA, HOGY A VÁLASZTMÁNY A LAP TÁMOGATÁSÁT A TAGOK FIGYELMÉBE ÉS PÁRTFOGÁSÁBA AJÁNLJA.

A VÁLASZTMÁNY AZ ELNÖK JAVASLATÁT EGYHANGÚLAG ELFOGADJA.
KELT MINT FENT.

HARSÁNYI, ELNÖK.

NÉHÁNY SZÓ EGY ÚJ KÁVÉHÁZRÓL.

A Rudolf-park kávéház.
Készítette az Általános berendezési r. t.

Az utolsó évek iparművészeti eseményeit egy közös vonás jellemzi: a nemes szerkezeti művészetre való törekvés. A hosszú, évtizedeken keresztül tartó sötétség után diadalmas fény gyanánt fölcsillan már néha-néha a nemes, egyszerű művészet, az egyén gondolatvilágából és a szerkezetekből kiinduló művészet. Iparművészeinknek a közönség, mely a megszokott rosszhoz mereven ragaszkodik, nem segít e nehéz küzdelemben, sőt tartózkodásával megnehezíti azt és a nagy cél csak akkor lesz elérve, ha művész és közönsége közelebb jön egymáshoz.

Ma iparművészeink különösen a kávéházi berendezéseknél tudják törekvéseiket érvényesíteni. A kávéház az iparművészet sok ágának tud foglalkozást adni és mint jól jövedelmező üzlet, nagyobb berendezési költséget bír meg. Az utolsó években megtervezett kávéházak legsikerültebbjeihez méltón csatlakozik a minap megnyílt Rudolf-park kávéház. Belső berendezésének alap gondolatát az egyszerű, szerkezeti művészetre való törekvés sugalmazta és az egyes fiatalos szertelenségektől eltekintve, határozottan művészi összhatást eredményezett. Itt minden tárgy meggondoltan és művészien van elhelyezve, az anyagok helyesen feldolgozva, a színek harmonikusan megválasztva és összeegyeztetve. A szerke-

zetek nincsenek eltitkolva, sőt öntudatosan és természetüknek megfelelő formában kiemelve. Itt minden arról a szeretetről és lelkesedéstről beszél, mellyel az alkotó művész feladatát felfogta és keresztülvitte. És megint bizonyítékait találjuk annak, hogy az igazi művészi elérése csak a jó ipari munka útján lehetséges és hogy mennyire megkönnyíti a jó ipari munkát az anyagoknak helyes, tulajdonságaiknak megfelelő formába való öntése.

Ha a kávéház belsejének összhatását és nagyszerű térhatását kiélveztük, vegyük sorra most berendezési tárgyait. Különösen leköti a szemlélot a fekete pácolt, bedörzsölt tölgyfaburkolat, mely a csak elvétve arannyal megzavart fehér falon a maga egyszerűségében nobilesan hat. Kár, hogy a tervező a burkolatban applikált és stílusával össze nem egyeztetett fémplakettekkel annak nyugodtságát megzavarta. Épp így zavarólag hat az egy és ugyanazon fekete felületen egymás mellett felhasznált díszítési módok eltérő volta. A zöldre színezett faragás, az aranyozott vésés és az intarziadiszek egymás mellett való felhasználása. Itt tervezőnknek lelkesedését le kellett volna kicsit lohasztania. Ugyanezen lelkesedés szertelenkedett a mennyezeten is, mely nehéz tagozásával és sok tekintetben idegenszerű formáival nagyon zavarja az egész művészi megjelenését. Nagyon bájosan hatnak a fekete falburkolat egyszerűsége mellett a gyönyörű színes himzések, melyek

közül az üveg alatt applikált himzések kevésbé sikerültek. Az ólomüvegezés a berendezési tárgyak legsikerültebbjei. Színösszeállításuk és rajzuk jó és megfelelő helyen vannak alkalmazva. Az oldalfalakon felhasznált szobrászmunka, valamint a működő-szobrászmunkák is rajzukban és színezésükben megnyugtatók és művészi értékűek. A fémmunkák között a csillárok formájukban idegenszerűleg hatnak. Az asztalok igen szépek, de nincsenek a székekkel se színben, se formában összeegyeztetve.

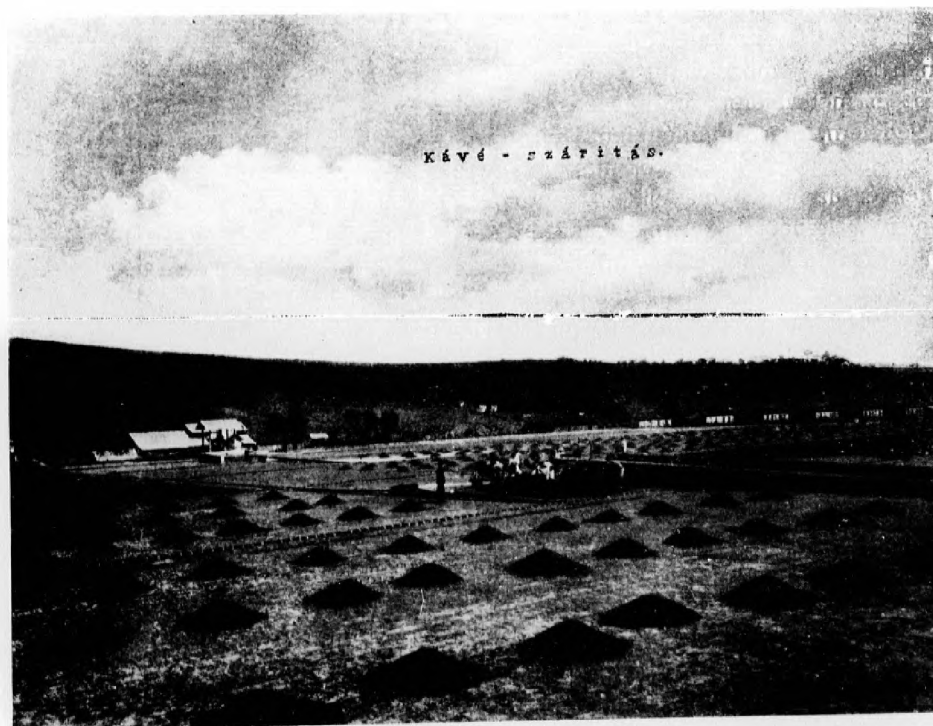
Most még egyet. Ez a kávéház az egyedüli fővárosunkban, hol a mellékhelyiségekre nagy súlyt helyeztek. A kávéház mellett egy nagy, kényelmes konyha van, kitűnő elhelyezéssel és szellőztetéssel, egymástól teljesen elkülönített női és férfi-toaletthelyiség kitűnő felszereléssel.

Az ipari munka, mint említettem, elsősorú. A falburkolattól kezdve a legkisebb niptárgyig mindent a legnagyobb gonddal és szakértelemmel valósítottak meg és örömmel láthatjuk, hogy annyira lebecsült műiparunk bátran felveheti a külföldével a versenyt.

S. S., műépítész.

*

A kávéház rézmunkáit Herzka, Halász és Berger cég, kárpitosmunkákat Rapp S. műterme, szobrászmunkákat Rákos Manó, márványmunkákat Pápai és Náthán, csillárokat Stern, Merkl és Tsai, üvegezést Hirschler és Török, konyhaberendezést Mayerhoffer I. C., színes üvegezést Majoros Károly, az ezüstárukat „Szandrik“ ezüst- és fémárugyár, címtáblákat Bokor és Klein cég készítették.

Kávétermelés
Braziliában.
Kaffeenanbau in
Brasilien.

Culture de Café
au Brésil.
Coffee cultivation
in Brazil.

A KÁVÉHÁZ-PALOTA.

Mikor Jókai és Verne ezelőtt néhány évtizeddel fantasztikus regényt irtak a jövő századról, kétségkívül maguk is megerőltették hatalmas képzelő tehetőségüket. Azonban a nagy meseszövények fantáziáját hatalmasan cáfolta meg a legnagyobb meseszövény, a valóság, mert azt, amit Jókai és Verne, mint a távol jövő ködfátyolképeit rajzolta szemünk elé, rövid pár évtized alatt az élet, a haladó és folyton törtető evolúció, részben máris valóra váltotta, részben pedig már felül is „multa. Amint hogy megtette a közlekedés evolúciója az utat a postakocsitól a Riviera Expressig és a Pacificig, Columbus Kristóf hajójától a „Lusitaniáig“, vagy a Niluson közlekedő kétségbeejtő kényelemmel megépített uszó szállodáig, éppen olyan vaskövetkezésséggel halad a kávéházi szakma evolúciója a teljes kifejlődés — és mint ennek prototypusa, a kávéház-palota felé.

Egyik volt kávébarátom, úgy két évvel ezelőtt foglalkozott már egy cikkben a kávéház-palotával, de a szakadatlan fejlődés révén már odáig jutottunk, hogy ime az ő általa élénk fantáziával leírt kávéház-palota még nem az, amely mint ideális, végső cél szemeink előtt lebeg. Megpróbálom most a magam szerény fantáziájával megrajzolni az általam elképzelt kávéház-palotát, illetőleg annak megépítési, felszerelési és berendezési ideális tervezetét.

Meg vagyok győződve, hogy mint a nagy meseszövények fantáziáját is elhomályosította rövid pár évtized alatt a legnagyobb fantaszta, az élet, úgy az én szerény tervezetemen is csak mosolyogni fognak már akkor, amikor az eszmét valóra váltani igyekszik egy nagyobb pénzfejedelem, mert az én általam felsorolt korszakalkotóknak látszó ujitások akkor már rég a lomtárban lesznek és az én szakmabeli képzettségem számalomnál egyebet aligha fog kelteni.

A kávéház-palota nem létesülhet egy bármely más célra épült épületben sem s így feltétlenül kívánatos, hogy annak külön e célra vásárolt telken, közvetlen e célra kell épülnie.

A telek megválasztása nagyfontosságú kérdés, ugyszintén annak a formája is, mert az épületnek feltétlenül szép utcai homlokzattal kell bírnia.

Tanácsos a kávéház-palotát olyan telekre építeni, amely minden oldalról utcák által van határolva, de amennyiben ez nem volna lehetséges, úgy három, de legkevesebb két homlokzattal bíró sarokra kell építeni.

Amennyiben ilyen megoldás nem volna lehetséges, úgy a széles egy homlokzat egy vagy több befelé épített marquis udvarral oldandó meg, mint például a „Royal“ szállodánál Budapesten. (Folyt. köv.)

KÁVÉHÁZI ÉLET FIUMÉBAN.

Lapunk mult számában a fiumei szállodai életet próbáltuk élethűen vázolni, míg ezuttal a kávéházi életet fogjuk ismertetni:

Ha a szállodai üzletmenet meglehetősen vigasztalan képet nyújt is, van rá remény, hogy a természetes fejlődés folytán a viszonyok rövidesen javulni fognak, feltéve, hogy újabb konkurrens szállodák időközben nem épülnek.

A kávéházak üzletmenete bár nem nyújt olyan sivar képet, mert látogatottsága majdnem mindnek élénk, mégis a szónak abban az értelmében nem csinálja meg a kellő forgalmat, amelyet nálunk szűkebb hazában hasonló látogatottságu kávéházak elérnek. Fiumében, különösen ha a harmadrendű kávéházakat is számításba vesszük, sokkal több kávéház van, mint bármely más vidéki városban, nem véve ki még Szegedet sem, holott ez utóbbi lakosainak száma jóval meghaladja Fiume lakosai számának kétszeresét. Ha ehhez hozzá vesszük azon körülményt, hogy az ottani kávéházak kávé és likőrön kívül alig konzumálnak valamit, továbbá hogy itt is, mint minden kikötővárosban, a kávé ára átlag 20—24 fillér, úgy nem kell csodálkozni rajta, hogy az a kávéház, melyet egész napon át vendégekkel telve látunk, még a felét se csinálja meg annak a forgalomnak, amelyet gondoltunk volna.

Forgalomra, helyiségre, valamint berendezésre nézve kétségkívül a legelső helyen áll az „Európa“ szálloda kávéháza, mely közvetlenül a molóval szemben a Piazza Dantén áll.

Bár a szállodának kb. 160 szobája elég gyakran el van foglalva, továbbá a hajóra járó idegenek legnagyobb részt itt szoktak reggelizni és uzsonnázni, úgy hogy a kávéház helyiségei csaknem állandóan látogatottak, mégis a kávéház napi átlagos forgalma a tulajdonos saját bevallása szerint nem éri el a 400 koronás átlagot.

Ha csak egy kissé figyeljük az üzlet forgalmát, ezen nem is fogunk csodálkozni, mert a billárdokon alig játszanak, kártyapénz, dominó igen kevés, borban, pezsgőben pedig alig konzumál valamit.

Sorrendben következnek azután a szemben levő Caffè Panny, Spechy, Grande stb., melyek természetesen mind jóval kevesebb forgalmat csinálnak, kivéve talán a Hotel de la ville kávéházat, melyet magyarok látogatnak s természetes, hogy itt a billárd- és kártyaasztalok el vannak foglalva.

Talán a szolidabb alapon való önállósítás, avagy az üzletemberek kis igényei az oka, de tény az, hogy dacára a nem nagyon fényes kereseti viszonyoknak, a szakma bonitása majdnem kivétel nélkül elsősorban

AZ OSZTRÁK RIVIERA.

Tulajdonképpen csak pár évvel ezelőtt ütötte meg fülünket először cikkünk hangzatos címe, amely azonban ma sem más, mint éppen hangzatos cím, mert a szónak azon értelmében, ahogy elnevezték a francia Rivierát, osztrák Riviera nincs, ez a cím a tulhajtott osztrák hazafiak fantáziájának szüleménye. Az ugynevezett osztrák Riviera tulajdonképpen nem is más, mint Abbazia maga a vele csaknem teljesen összeépült Lovranával és a szintén teljesen összeépült Voloska.

Ami ezután még marad, az tulajdonképpen inkább adja meg a címnek a jellegét, de földrajzi elszigeteltségük oly szembeötlő, hogy az egységes osztrák Riviera elnevezés alá nem vonható. Mig Grado és Portorosa stb. teljesen Trieszt rayonjába esik, addig már Brioni, Lussin stb. teljességgel nem tartozik ide, Ausztriának legszebb része pedig Dalmácia szférájába esik.

Mint üdülő- és jó pihenő-hely, továbbá mint idegenforgalmi csomópont valamennyi közül kétségkívül legfontosabb Abbazia. Cikkünk sorozatát is itt kezdjük.

Tulajdonképpen oly aktuális nekünk az Abbazia és környékbeli viszonyok taglalása, mintha magyar fürdőről volna szó, mert ha nem is esünk abba a tuzásba, hogy 90%-át a látogatóknak magyarnak állítsuk be, mégis statisztikai adataim alapján merem állítani, hogy az összes nemzetek közül a magyar van itt állandóan legerősebben képviselve, még pedig a budapesti fajmagyar.

Akik Abbazia fejlődését évek hosszú sora óta figyelik, azok előtt tagadhatlan az, hogy szinte szemlátomást, alig pár rövid esztendő alatt emelkedett az azelőtt egészen jelentéktelen kiránduló és pihenő-hely mai színvonalára.

Itt meg kell jegyezmem, hogy a színvonalat nem a közönség kvalitására értem, mert amily hatalmas mértékben épült és fejlődött Abbazia, épp oly arányban fejlődött vissza látogatóinak niveauja is.

Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy ide jobb közönség nem jár, hanem annak percentuális jelenléte, kivéve a tavaszi fősaison két hónapját, minimális és a nyári fősaisonban csak azokra szorítkozik, akik rövidebb idővel rendelkezvén, hosszabb időt igénybevevő távolabbi utazásokról kénytelenek lemondani.

Amily tempóban ez a hatalmas fellendülés egész mai stádiumába jutott, éppen olyan rohamos tempóban vesztette el csendes, finom intimitását ez a hely ma, és horribile dictu — bátran kimondom — hogy amióta itt is megindult a „Magyar invázió“,

azóta mi régi ismerősök, akik itt a csendet, a magányt és pihenést kerestük, nem ismerünk reá régi kedves helyünkre.

Jöttünk ide magyarok azelőtt is szép számmal, de az mintha nem annyira tipikus budapesti közönség lett volna, amely otthon az utcán, a színházak előcsarnokában, a villanyoson, öklözve rohan reánk egy-két pillanatnyi időnyereségért.

□ □ □

(Folyt. köv.)

ÜZLETI HIREK.

BUDAPEST.

A „KRISTÁLY“ kávéház f. hó 4-én este adatott át a forgalomnak és a megnyitás óta állandóan élénk látogatottságnak örvend, ami minden új üzletnél természetes. Dacára ezen körülménynek az összes szomszéd kávéházak megcsinálják a normális forgalmat.

Lapunk legközelebbi száma az új kávéhárról kritikai ismertetést fog közölni.

A „SIMPLON“ kávéház tulajdonosa, Surányi Sándor bér szerződése értelmében 1913. év folyamán a házban lévő összes földszinti helyiségek bérletébe lép, melyek a kávéház helyiségek bővítésére fognak szolgálni és a kávéház is teljesen ujonnan lesz berendezve.

SZÁNTÓ BÉLA, a „Keleti“ kávéház agilis tulajdonosa, ki üzletének forgalmát átvétele óta több mint kétszeresére emelte, üzletét ismét megnagyobbítja.

Kibérelte a mellette lévő Bethlen-utcai ház földszintjét és azt a jelenlegi kávéház helyiségekhez fogja csatolni

AZ „ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTI“ kávéháznak bérletét, mint örömmel értesülünk, Weingruber Ignác, iparunk régi érdemes szakembere nyerte el. Tehát mint lapunkban megjósoltuk, bevált ezuttal a kecske és a káposzta teóriája.

A „BUDAI OTTHON“ kávéházat tulajdonosa, Nádas Ferenc teljesen újra fogja berendeztetni.

A „MAGYAR VILÁG“ kávéházat tulajdonosa, Neményi Béla teljesen ujonnan fogja berendezni.

ÜZLETELADÁSOK hírei járják be az üzleti berkeket, melyek persze a végén mind kacsáknak bizonyulnak.

De azért mindenki hirdeti, hogy „hailotta, a Fiumét eladták stb. Mit szól hozzá?“

Ezt néha persze éppen úgy a Barossra, New-Yorkra, Kovácsra stb. is ujságolják minden lelkiismeretfurdalás nélkül. Hogy ezzel néha jóhízemű embereknek milyen károkat okoznak, azzal nem igen szoktak törődni.

Az ilyen hírekkel szemben a legmesszebbmenő óvatosságot ajánlunk.

VIDÉK.

BALATONFÖLDVAROTT, az ujonnan alakult bérlőtársaság már serényen folytatja nagyszabásu beruházásait, s többek között egy nagyszabásu kávéházi kiosk-épületet is emeltet.

Az összes munkálatokat az „Általános berendezési r. t.“ készíti.

DÉVÁN az ottani „Casinó“ kávéház bérletét, mint értesülünk, Lugosi Ferenc, a zombori „Vadászkürt“ szálló főpincérje nyerte el.

ESZÉKEN Nagy József „Central“ szállodájának nagy kávéházát az „Általános berendezési r. t.“ által teljesen újra rendeztetni be.

KASSÁN az ottani „Andrássy“ kávéház, mely Szentgyörgyi Ferenc tulajdona, az Általános berendezési r. t. által nemrég teljesen újonnan lett berendezve.

Lapunk legközelebbi számában az új berendezést felvételben fogjuk olvasóinknak bemutatni.

FIUMÉBAN az „Imperial“ szálloda földszintjén szép utcai fronttal bíró fényes kávéházat létesít a szálló tulajdonosa.

A berendezési munkálatokat az Általános berendezési r. t. gyára készíti.

EGY ÚJFAJTA BILLÁRDJÁTÉK. Egy zombori asztalosmester igen ügyes egész kis billárd-féle asztalt konstruált, olyat, amelylyel a billárdokat nézete szerint pótolni lehetne és ülve lehetne billárdozni.

A találmányt, mely igen ügyes konstrukcióju, megszemléljük, véleményünk szerint azonban billárdok pótlására nem alkalmas, hanem egy igen ügyes és kedves új társasjátékká fejlődhetik.

TRAGIKUS HALÁL. Dala Károly, a szegedi „Royal“ szálloda tulajdonosa az ottani Pajor-szanatoriumban megoperáltatott.

A betegnek vakbélgyulladás volt, de a rendkívül előrehaladott stádium lehetetlenné tette a sikeres eredményt és a szegény paciens rövid szenvedés után meghalt.

A gyászoló családnak ezuton is őszinte részvétünket fejezzük ki.

KÜLFÖLD.

WIEN. A bécsi kávéipartársulat f. hó 14-én ünnepelte Riedl Lajost abból az alkalmából, hogy most van 25 éve annak, hogy a tulajdonát képező „Európa“ kávéházat alapította.

Az ipartársulat és egyéb bécsi tisztelői ez alkalmából az ünnepelt tiszteletére a „Sophien-Säle“-ben lakomát rendeztek. Riedl ünnepléséből a budapesti kávéipartársulat is kivette a részét, az ünnepeket táviratiag üdvözölte és a lakomán Harsányi Adolf elnök vezetése alatt Seiffert Antal, Bodó Adolf, Tihanyi József, Pallai Miksa és dr. Kemény Géza urakból álló küldöttséggel képviselteti magát.

Kaszvár Nándor, a bécsi „National“ szálló agilis tulajdonosa, ki rövid 4 év alatt oly szédületes karriert futott meg, a szállodában lévő kávéházát eladta 400.000 koronáért.

BÁRÓ GROEDEL-féle uradalmak igazgatósága Lembergben épülő bérpalotájában nagyobbszabású kávéházat létesít, melynek berendezésével az „Általános berendezési r. t.“-ot bízta meg.

A magyar ipar eme újabb térfoglalását örömmel regisztráljuk.

BERLINBEN mult hó végén nyílt meg a Potsdamer-platzon a „Piccadilly“ kávéház, mely hazánkfiának, Braun Henriknek tulajdona.

Az érdekes új üzlet egyike Berlin legújabb nagy látványosságainak, s azt lapunk egyik legközelebbi számában be fogjuk mutatni.

□□□

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

B. I. B u d a p e s t. Nézetünk szerint azon visszafejlődés, amelytől Ön fél, nem fog a közel jövőben bekövetkezni, mert mi éppen ellenkezőleg a legszebb fejlődési perspektívát látjuk.

A „Curia“, „Rimini“ és „Louvre“ kávéházak sorsa nem jelent semmit, mert ezek születési hibában szenvedtek és rövid, de dicstelen létük alatt soha egészségesek nem voltak. Az ilyen üzletek bezárása minden tisztességes alapozású vállalatnak csak előnyére válik.

FELKÉRJÜK IGEN TISZ-
TELT OLVASÓINKAT,
HOGY AZ ELŐFIZETÉSI
DIJAKAT CIMÜNKRE
ELJUTTATNI MÉLTÓZ-
TASSANAK. □□□□□

A KIADÓHIVATAL.

JÓKAI

NYOMDA

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST,

THÖKÖLY-ÚT 28.

TELEFON: 96-32.

Kiadótulajdonos: Kovács-féle tükör-reklám-vállalat, Budapest.

HIRDETÉSEK

“ASBESTIT”

a jelenkor legjobb hézagmentes asbestpadlója és faburkolata, gyártja a Magyar Asbestit Padlógyár

RácZ József

Telefon 63-24.

BUDAPEST, VII., ELEMÉR-UTCA 11.

SZIMON ISTVÁN

csemege, fűszerek és italok áruháza. — Évek hosszú sora óta a legtöbb és legelőkelőbb szálloda, vendéglő, kávéház stb., stb. szállítója.

Villamos hűtőházak, kávépörkölt stb.

A cég áruházai Budapesten: V., Váci-körut 12, V., Váci-körut 60, VI., Bajza-utca 16. Központi irodák és raktárak: V., Akadémia-utca 7.

HERCEGH ÉS FODOR

URI- ÉS NŐI DIVATÁRUHÁZA

BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-ÚT 24.

Menyasszonyi kelengye 200 kor.-tól kezdve. Uri kelengye, leány- és fiu-intézeti kelengye, valamint vásznak, ruhakelmék, szőnyegek, szövött- és rövid-árúk, ugyszintén összes női- és uri fehérneműk és szükségleti cikkek legolcsóbban beszerezhetők.

KIVÁNATRA TELJES ÁRJEGYZÉKKEL SZOLGÁLUNK.

KASZÁS MÁRTON ÉS TÁRSA

DISZITÓ, SZOBAFESTŐ ÉS MÁZOLÓ

Telefon 123-98.

Telefon 123-98.

BUDAPEST, VI., LÖVÖLDE-TÉR 2.

Telefon 108-14.

MAGYAR

Telefon 108-14.

ÉPÜLETÜVEGEZÉSI VÁLLALAT

BUDAPEST, VI., DÁVID-UTCA 11. SZÁM

Telefon 179-33

SPITZ TESTVÉREK

Telefon 179-33

ÉKSZERÉSZEK ÉS ÓRÁKOK
KÁVÉHÁZI ÁLLÓ, DISZ- ÉS ÜVEGLAP-ÓRÁK KÉSZÍTŐI
BUDAPEST, V., BÁLVÁNY-U. 2

TELEFON 18-99

ALPITATOTT 1890-BEN

TELEFON 18-99

ALPITATOTT
KÉSZÍTŐ
HÉRCSEI

ALPITATOTT
KÉSZÍTŐ
HÉRCSEI

WOTTITZ MANFRÉD ÉS TÁRSA
KLISÉKÉSZITŐ MŰINTÉZET
CINKOGRAFIA, BUDAPEST
VI. KERÜLET, EÖTVÖS-UTCA 48. SZÁM

ÁJÁNLOKJUK MINDENSZAKMÁBAVÁGÓ MUNKÁK MŰVÉSZES ELKÉSZÍTÉSÉRE. U. M. DOMBOR- NYOMÁSOKHOZ VALÓ STANZNIK, FOTOTÍPIÁK, KEMI- GRAFIÁK, AUTOTÍPIÁK, KLISÉK HÁROM ÉS NÉGYSZÍNŰ NYOMÁSHOZ. FÉNYKÉPFELVÉTEL HÁZON KIVÜL EPÜLE- TEKROL ÉS ÜZLETEKROL; INTERIEUR-OK, TAJKÉPEK STB.

Steinberger Fülöp kőfaragómester, Budapest IX., Márton-u. 38. Telefon 96-37.

SIMPLON KÁVÉHÁZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8. SZÁM.
TULAJDONOS SURÁNYI SÁNDOR. — TELEFON 117-26.
NAPONTA SÁRAY ELEMÉR ZENEKARRA MUZSIKÁL.

Telefon: "HUNGÁRIA" Telefon: 76-58. 76-58.

MAGYAR HÉZAGMENTES ASBEST PADLÓGYÁR

BUDAPEST, IX. KER., ÜLLŐI-UT 113. SZÁM.

GVÁRTANAK: Teljesen lábmeleg, pormentes, tűzbiztos, savellentálló, vízhatlan, higiénikus asbest-padiót, falburkolatot, homorúan kiképezett falcsatlakozást, parafa alapburkolást illelem részére

ALKALMAS: Kórházak, szanatóriumok, menhelyek, iskolák, fürdők, templomok, hivatalok, nyílvános épületek, vendéglők, kávéházak, szállodák, bérlakások, színházak, mulatóhelyek részére.

Excelsior-Szálloda

Budapest, VII. kerület, Rákóczi-ut 72. szám.

Excelsior American bar és Grill room.

Külön feljárt az utcáról a félemeletre. Nyitva este 8 órától. Caviár, Osztriga és Langouste különlegességei, az amerikai italok százféle keverékei és olesó árai, a legújabb látványossága a főváros esti közönségének és gourmandjainak.

BEITZ JÁNOS Telefon: 81-30.

MŰESZTERGÁLYOS,

új és használt kávéházberendezési cikkek raktára, legnagyobb elefántcsontgolyó raktára
BUDAPEST, VII. KER., AKÁCFA-UTCA 55. SZÁM.

MAJOROS KÁROLY

üvegfestő és mozaikrakó-műhelye

Budapest, VI., Országbiró-utca 33.

Telefon 170-13.

Telefon 170-13.

SOMLÓ DISZITŐ,
FESTŐ,
MÁZOLÓ

Budapest, VI., Rózsa-u. 27. Telefon 157-54.

Gárdonyi fényképészek
Budapest, VII.
Fivérek Dohány-utca 73
Telefon 118-47.

BOKOR és KLEIN

000 művészi cimfestők 000
Telefon: 108-37.

Budapest, VII, Rákóczi-ut 34.

Telefon 49-08. RAPP S. Telefon 49-08.

kárpitos és diszitő. Mintaraktár és műhelyek

BUDAPEST,
V., Mária Valéria-utca 13. szám.

Belatiny Casino brut. Magyar kir. országos központi mintapince és a Magyar kir. kincstári borok főelárusításának vezérképviselője:

SZÖLLÖSI TIVADAR, BUDAPEST, VII. KER., WESSELÉNYI-UTCA 6. SZÁM.

TELEFON: 19-60.

INTERURBAN.

HIRSCHKOVITS KÁROLY

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 15. SZÁM.

Hatóságilag engedélyezett kereskedelmi ügynökség. Közvetít kávéházat, szállodát, vendéglőt, valamint egyéb ingatlanokat, azok finanszírozását és egyéb pénzügyi tranzakciót eszközöl.

Rodosi Testvérek

kávész, tea- és rumnagykereskedők. Telefon 26-16.
Budapest, V. kerület, Szabadság-tér 1. szám.

Henry Faber & Co. London, rum.
I. & F. Martell, Cognac és
Dékány Péter és Társa
budafoki cognagyárának
vezérképviselősége.

A kávéháztulajdonos
urak szives
figyelmébe!

A National Cash Register Ltd. már sok fővárosi és vidéki kávéházban vezette be jobbitott felírórendszerét s ajánlatos bővebb felvilágosítást kérni. — Evégből szóbeli, vagy írásbeli megkeresések, minden vételkötelezettség nélkül, a

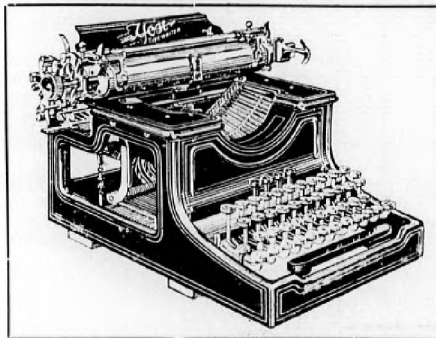
Nemzeti Ellenőrző Bank R.-T.
Budapest, IV., Uáci-utca 8. alá intézendők. Telefon 11-19.

Korszakalkotó ujtás az írógéptechnika terén!

Automatikus váltó. Az írássebesség 50 százalékos fokozása. Csodálatos előny. A látható írásu, nem szalagos XV. számú Yost 1912. évi modellje az automatikus váltás folytán a legtökéletesebb, a leggyorsabb írásra alkalmas írógép. BBB

Kérje vételkötelezettség nélkül a gép bemutatását.

A
U
T
O
M
A
T
A

Nem drágább a rendes gépnél. BBB
Nagy betűk és jelek leírásánál a kéz nincs többé lekötve. A szóköz (spácium), a váltó beállítása, a kocsitovábbítás, váltóvisszaállítás automatikusan történik.

Yost
írógép részvény-társaság KÁLDOR M. igazgató.
Budapest, New-York palota.

Goldstein Ignác

elektrotechnikus

Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 53. szám

Telefonszám: 18—29.

Villanyos berendezés és karbantartási vállalat. Villanyvezetékek. Villanyventilátorok. Villanytelepek. Csengők.

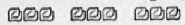
Rein Nándor

szőnyeg- és ágynemű áruhaza
Budapest, VI., Andrássy-ut 9.
Berendez szállodákat, pen-
siókat. Neuschloss-butorok
kizárólagos főraktára ∴ ∴

MÁRTON IMRE ÉS TÁRSA

fémiparművészeti műhelye BUDAPEST, V., Pannonia-utca 31.

TELEFON: 127-34.

KÉSZIT: modern iparművészeti fémtárgyakat, művészi butor- és kapu-
vereteket, modern vert réz- és kovácsoltvas-csillárokat, kandallókat és fém-
portálokat. Művészi *versenydíjakat, plaketteket, érmeket* és egyházművészeti
tárgyakat. Rajzok, tervek, költségvetések díjtalanul.

Palme Kristóf és Tsa

Parchen-Schelten

Vezérképviselő:

KOFFLER JAQUES

BUDAPEST, VII.,
BAROSS-TÉR 15.

Üvegcsillár- és lámpa-
 gyár.

Különlegességek:

csillárok, kandeláberek, lyrák,
ámpolnák és falikarok
villanyos, gáz- és acetilén-
világításra.

 TÜKÖRGYÁR

CARL BECK

TELEFON H 21 WIEN TELEFON H 21

GYÁR ÉS IRODA:
XIV., MÄRZSTRASSE 109

Tükörcöszőrülés, tükörberakás minden
dimenzióban. — **Különlegesség:** Kirakatablak-
diszítések modern művegezéssel minden szakma
részére saját tervek szerint.

UJ! Modern velencei köszőrülés művészi
butorok részére saját minták és rajzok szerint.

MINTARAKTÁR:

VI., Königsklostergasse 3. Telefonszám: 4128.

“AUER” MAGYAR GÁZIZZÓFÉNY RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Csillárgyár. Karban-
tartási osztály.

Budapest, VI., Váci-körut 3. szám.

Telefon: 16-20. Este
6 órától: 12-90.

GROSSHÄNDLER

BUTORTELEPE

BUDAPEST, IV. KER.
Simmelweis-utca 17. sz.

TELEFON
71-35. SZ.

Zimmermann és Lovász

Tapétaraktár, mennyezetdisz-
gyár, festő, diszító, mázoló

Budapest, VII., Almásy-tér 16. Telefon 171-29.

NÉMETH VILMOS - VÁLLALKOZÓ

BUDAPEST, VIII., NAGYFUVAROS-UTCA 23. SZÁM.

Elvállal kőmives-, rabitz- és mindenféle átalakítási és építési munkálatokat.

ANIMACOR
 Pschorr=
 Bräu

Müncheni idénysör

PÁL
 HENRIK

ALAPITVA 1869.
 TELEFON 59-89.

BUDAPEST
 GIZELLA-UT 25-27. SZ.

Vezérképviselő és főraktár Magyar-
 ország és melléktartományai részére

Pschorr-Bräu München

**Dreher Antal kőbányai
 serfözde főlerakata.**

HERTZKA-MALÁSZ
 és BERGER.

RÉZ és VASBUTORGYÁR
 V. LIPOT-KÖRUT. 12. SZ.

FÜRST LEO

BUDAPEST, VII., DONGÓ-UTCA 3. Meister Testv. fadrugyára mellett. Ferenc József laktanya közelében.
 GŐZÜZEMRE BERENDEZETT ESZTERGÁLYOSÁRUK GYÁRA. Kézit asztalosok részére mindennemű
 esztergályosmunkát méret vagy rajz szerint. Helybeli és vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt
 pontosan és jutányosan szállíttatnak. Telefonszám 53-35.

SILBERMANN
 BERNÁT
 FANAGYKERESKEDŐ

BUDAPEST, V.
 VÁCI-UT 50. TELEFON 44-66.

Stiller J. és Tsai Telefon 145-75.

jégszekrény és hűtökészülékek gyára
 Budapest, VII., Szövetség-utca 3. szám.

Kávéházi s vendéglői berendezéseket,
 alpacca, chinaezüst árut vesz és elad

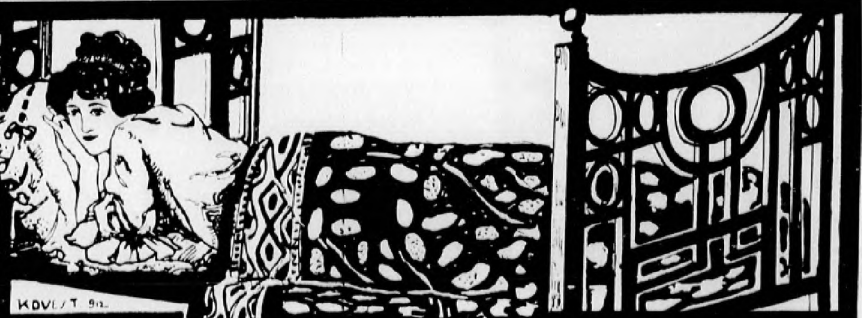
BRAUN GYULA BUDAPEST, VII., SIP-
 UTCA 14. TELEFON 161-44.

HAUGG BÉLA rézművesmester

BUDAPEST
 VII., AKÁCSA-UTCA 47. Teljes kávéházi
 berendezések. Telefon: 168-13.

PÁPAI és
 NÁTHÁN

RÉZBUTORGYÁR
 VI. ANDRÁSSY-UT. 2.

IGYUNK PALACE CASINO PEZSGŐT.

Stern, Merkel és Társai

Budapest, VII., Kazinczy-utca 47.

Hazánk egyik legrégebbi csillárgyára.

BING GUSZTÁV

Telefon
76-07.

FESTÉK ÉS VEGYI CIKKEK RAKTÁRA
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-UT 38.

RECORD RADÓ IRODAFELSZERE-
LÉSI VÁLLALAT
BUDAPEST, VI., LOVAG-UTCA 3.

Szállít kávéházak részére modern kivitelű árlapokat, pénztári íveket és
Telefon 72-17. egyéb nyomtatványokat. Telefon 72-17.

Papirasztalkendők gyári raktára.

Telefon: **Bondy M. és Társa** Telefon:
111-68. 111-68.

Budapest, VII., Kertész-utca 38.

Vízvezetékek. Gázvezetékek. Gőz- és légfűtések.
Csatorna-felszerelések.

Thonet Testvérek

Tömören hajlitott fabutor-
gyárainak főraktára

Telefon 11-68.

Budapest, IV., Váci-utca 11.

**SCHLESINGER
JÓZSEF**

Szállodai, vendéglői és
kávéházi személyzetet
elhelyező iroda. —

Külön üzlet adásvételi
osztály.

Telefon interurban 17-25.

BUDAPEST, RÖSER-BAZÁR.

Fischer és Társa r.-t.
elektrotechnikusok,

villanyos címtáblák, reflektorok vállalata.

Külön csillár-osztály.

Budapest, VI., Szerecsen-u. 65.

Telefon: 49-77., 143-37., 122-81.

DIPOLD JÁNOS

műlakatos- és csillárgyára

Budapest, IX. ker., Bokréta-utca 23. sz.

Saját gyártású csillárok diszes kivitelben.
Rácsok, kandallók, világítótestek terv vagy
rajz után. Különlegességek dombormű, vert
vagy kovácsolt vas- és fémbutor-veretekben.

Telefon: 128-62.

Telefon: 128-62.

EHRlich Gyula és TSA

Budapest, VII., Akácfa-utca 59.

TELEFON 49-45. Sürgőnycim: „BRUNOLA”

A RAP. OLD NÁNDOR csiszolóárúnagykereskedés
bejegyzett tulajdonosa.

Szerszámok, gépek, mérő-
eszközök, üzemanyagok,

csiszolóárúk.

UNGÁR ÉS FISCHER

BANKÜZLETE

Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 10.

Telefon interurban 143-92.

Cégünk nemcsak a szállodák és kávéházak közvet-
ítésével, hanem azok finanszírozásával is foglalkozik.
Convertál ezen szakmában tartozásokat, rendez fizet-
ésképtelenségeket és fizetési zavarokat. Keresztül-
visz diszkrétan minden e szakmába vágó transzaktiókat.

KOVÁCS GYULA ÉS TÁRSA CSILLÁRGYÁRA

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 9. TELEFON: 91-04.

BUDAPEST Gyáralapítás 1850! WIEN

MAYERHOFER C.F.

BUDAPEST, VI. KERÜLET, TERÉZ-KÖRUT 28. SZÁM.

TELEFONSZÁM 138-41.

TELEFONSZÁM 138-41.

Tej-es kávéházi és vendéglői modern konyhaberendezések és állandó kiállítás a legmodernebb konyhagépekben, úgymint: szab. kávészűrő- és kávéhűtő-készülékek, kávédarálók, habverők, továbbá kávéházi és vendéglői takaréktűzhelyek, valamint fagyasztó-, jégapító- és áttö. (paszirozó) gépek, fagyalt-tartányok. Elismert é. s. rangu. saját gyártmányu jég szekrények és amerikai rendszerű hűtőházak, jég- és szénsav-hűtéssel. Képes árjegyzék minden cikkről külön, bérmentve.

KOVÁCS KÁVÉHÁZ

Budapest látványossága! Emeleten játék- és billárd-termek. Külön termek társaságoknak. TELEFON 125-44, 152-32., 166-23.

RÁKOS MANÓ SZOBRÁSZ

TELEFON 75-60.

Készít mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur, Rabitz- és műmárvány-munkákat. Ajánl mint különleges-séget: STUCCO-MÉNNYEZETEKET

BUDAPESTEN, VII., BÁLINT-UTCA 9. SZÁM. ARÉNA-ÚT ÉS THÖKÖLY-UT MELLETT.

STAHLER HERMAN

légszesz- és vízvezetékberendező.

Készít teljes hygienikus berendezéseket.

TELEFON 36-57.

TELEFON 36-57.

Budapest, V., Bálvány-utca 23. sz.

“SANITAS” szikviz-, fagyalt- és conserv-gyár.

Tulajdonos BEUTUM S.

Telefon 62-10.

BUDAPEST, VII., GIZELLA-UT 53. SZÁM.

KORÁNYI ÉS FRÖLICH REDŐNYGYÁR

TELEFON 23-76.

Különleges gyártmányai: kávéházi és terrass-ponyvak, szabadon álló napellenző sátrak, szabadalmazott önműködő ajtócsukók és ablak-szellőztetők, acél-, fa- és vászon-redőnyök.

BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UTCA 5.

SONNENFELD ÉS BAUER

ELSŐRANGU URISZABÓK

BUDAPEST, VII. KER., WESSELENYI-UTCA 2. SZÁM. TELEFON: 82-56.

TELEFON 56-95

SZIRCH IMRE

FÉM ÉS NIKKELÁRU GYÁRA

BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 40. SZ.

Hirschler és Török

Tükör-, kép-, képkeret-, üvegszóló-, rézfoglaló- és üvegfoncsorozó-gyár

Iroda és raktár: Budapest, V., Lipót-körut 18. szám.

FARKAS ÉS TSA VASSZERKEZETI GYÁRA BUDAPEST, VI., LEHEL-UTCA 8. SZÁM 82-70. Telefonszám 82-70.

Készít modern fémportálokat és berendez teljes üzleti áru-, könyv- és irattár-állványokat, (megbecsülhetetlen vasárucikkek raktározására) a világhírű szétszedhető Estler-rendszer szerint acéllemez-ből. A nemzetközi Vas- és Gépkészítéson ezen gyártmányok az állami nagy érmmel lettek kitüntetve.

JOKAI
NYOMDA
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

@BUDAPEST,
THÖKÖLY-ÚT 28.
TELEFON: 96-32.